

ДОЛООН
ХОНОГТО
НЭГЭ УДАА
ГАРАНА

Урьяадай Залуушуул

БУРЯДАЙ КОМСОМОЛЫЙ ОРГАНИЗАЦИЙН ОРГАН

ГАЗЕТЭ
1951 ОНОЙ
ОКТЯБРИЙН 1-НЭЭ
БУРЯД ХЭЛЭН ДЭЭРЭ
ОРШУУЛАГДАЖА ГАРНА

Суббото,
декабрийн 8
1990 он
№ 49 (7193)

Сэн 3 мүйгэн.

ДАХЯАД АУКЦИОН

«Кульбитхостовары» гэж худалдаа наймааны нэгдэл аукционуудыг үнгэрдэг болошго. Найн байдалаа имэ юумэн болоно гэж ойлгохоор бэшэ ааб даа. Бүхы магазинууд хууль үедэ хоонон байдэг болошонхой. Имэ байдалда наймаалагшадшье, нэгдэлнүүдэй ноод хайдшье мүнэ олохо гэж элдэб янзын аукционуудыг эмхидхэнэ. Арад энэй үнэн сэхээр хүдэлжэ олонон мүнэ имэ аргээр хугалжа абаха гэшэ буруу хэрэг гэжэ хангагдаха байна. Мүнөө город соогурнай энэ тэндэ ээлжээтэ аукцион үнгэргэгдэхэ гэ-

нэн сонсохонүүд үлэгдэнэ. Энэ удаа эмхидхэгдэнэ аукциондо телевизориүүд, видеомагнитофонууд олоор тэбигдана. Имэ хоморой шухаг эд бараа нюдэндөөшье харахаа болишонхой ха юмбиди. Нэгдэлэй ажалшад мүнэ эхээр олохо эхэл найн арга ханажархо байна даа!

Хууль арга зүбшөөгдэнэ хонжоо наймаа гэжэ имэрхүү ябадалууд тушаа хэлэ-мээр. Аукциондо оронон мүнэ хэнэй хармаан руу ороно хаб гэжэ хонирхо-хоор байна.

Н. ГОМБОВА.

УДЭР БҮХЭНДЭ 10-НОО
ҮГЛӨӨНЭЯ 6 САГ БОЛО-
ТОР «МОБКА» ФИРМЫН

НАЙДАЛАЙ ТЕЛЕФОН

ХҮДЭЛНЭ

Төһөдөө шагнаха гэбэл:

Понедельник — психолог
вторник — журналист, сре-
да — сексолог, четверг —
педагог, пятница — со-
циальная эдэхимжын хүдэл-
мэрилгшэ, суббота —
юрист, амаралтын үдэр —
сангартон.

Маанедта хандатгы!

Телефон: 2-35-74.

СТУДЕНТНҮҮДЫЕ СЭНГҮҮЛХЭ ШЭНЭ АРГА

«САРМА» ГЭЖЭ СТУДЕНЧЕСКЭ ОТРЯДУДАЙ ШТАБ ИМЭ АРГА ХАНАА.

Студенческэ отрядуудай заншалта слет урдэнайхидэ орходоо тэд ондоогоор үн-гэргэгдөө. Эндэ суглархан студент бүхэн следой хүдэлмэридэ эдэхитэйгээр хабдаа. Урдэндаа тоо-соото элдхэл хэдэжэ, тэ-

рэн тушаа зүбшэн хэлсэл-гэ ута үнжэгэйгээр эхил-шэдэг бэлэй. Мүнөө имэ юумэн болоогүй. Област-ной штабай командир Ефим Занданов хүндэлэлэй гра-мотануудыг онсо шолгар-хан студентүүдтэ барюул-

жа, халуунаар амаршалаа. Саашадаа студенческэ от-рядуудай заншалта слет кимэл хүжюун зугаатай-гаар, эмхи гуримтайгаар үнгэрдэг байха гэжэ най-даха дуран хүрээтэ, следо хабдаахан студентүүд үн-

гэрхэн зунисе эхэл дур-тайгаар дурдан ханажэ-ерхэ жэлэйнгээ түсэбүү-дье тэбээ. Эүүн Сибирийн техниче-ска институтууд студент-нүүд ажалай гурбадаа се-местртэ илэжэ, Улаан туд-та, үнэтэ бэлэгүүдтэ хүртөө Дмитрий АЛТАЕВАЙ фото.

...АРБАН ХҮН НАНА БАРАА

Тэрэ үдэр нэгэшье аюул болонгүй үнгэрхөөр байгаа. Гэхэ зуура...

Ябагашуул машиннуудай гүйлгэлдэдэг харгы дээгүүр хүндэлэн гүйлгэжэ гараа-гүйдөө ханагага амардаг-гүй. Аюул болоно, хүнүүд гэмэлтэнэ гэжэ үдэр бүхэн-дэ дуулажа байдэгшье нээ, машиннуудай урдүүр гүйл-гэжэ гарадогбди. Ингэжэ өөхэдөөл аюултай байдаг тохөөлдүүлнэ ха юмбиди!

Үндэр нүхытэй сабхиуу-дыг үмдэн гөө хамгад, тэдэнэй дунда үндэр наха-таншуулыг бии, хореонууд дээгүүр хэнгэргүй абиржа, снэ үйлсэ дээрэ гарааха юм. Шэбн түмэрөөр хо-реонуудыг бүхэлөөгүй нээ, имэл байха ха.

Харгын дүрим эбдэнэ эрэгтэйшүүлэе хүсэхэ гэ-шэ бэрхэтэйхэн хэрэг. Дү-рим эбдэгшэдыг арайхын гэжэ барлад, ГАИ-гай ма-шинадаа хуулгахада, тэд он-доо нэрэ обогүүдыг, фами-линуудыг дурдааг гэшэ.

Таһагай начальнигай, үгс гэбэл ямар, бэ нэгэ томо-организацийн толгойлогшын үндэр дээдэ тушаал эзэлжэ байгаад, хэрэ дээгүүр абирха гү, ага машиннуу-дай урдүүр гүйлгэжэ гара-ха гэшэ тиймэшье хүндэ-тэй ябадал бэшэ ха юм-даа. Тингээд лэ беригдөөн ээрим томоотой хүнүүд тэд ондоо фамилинуудыг дурдааг.

Ябагашуулай гараха геза-рөөр бэшэ, харин харгын тэг дундүүр гүйлгэжэ гараа-хан хүн яла түлэхэ, эзмэлүүлхэ еһотой бшуу. Дүрим эбдэ-хэн хүнүүдыг тогтоожо, ГАИ-гай хүдэлмэрилгшэд тэдэнэй нэрэ, обогүүдыг, фамилинуудыг, хүдэлдэг га-зарыг, эзэлдэг тушаалуу-дыг асууха эрхэтэй гүй!

Шалгалтада хабдаахан ахалагша лейтенант Виктор Базарович Пунсыков болон ГАИ-гай идлалгын таһагай ахалагша инспектор Лев Францевич Заметкин энэ асуудалда хариуцаа:

— Дүрим эбдэнэ нэгэ-шье хүн яла түлэхэ дура-гүй байдаг. Юушье хээгүй хүнэй хармаан руу орохо болобо гүт гэжэ дураа гу-талдаха... Нэгэ дахин харгы хүндэлэн гүйлгэжэ гарахада, яла түлэ гэжэ хэлэжэ байха гэжэ байгаад сулалла хүрэл-дэхэ ушарнууд али олон дээрлэдэг.

Һүүлэй үедэ хүнүүд бү-ришье ярадаг болошон-хой. Ямаршье юумэ худал-дажа абахын тула ута гэ-шын ээлжэндэ зогсохо баатай болонобди. Тингээ-шье наа, хүн гэшэ бээз бариха, даруу номгон, бол-гоомжотой ябаха гэжэ орол-дохо еһотой.

1989 оной февралын 6-да СССР-эй Верховно Со-ведэй Президиумай абахан Указ дотор үйлсөөр ябаха дүрим эбдэнэ хүнүүд 30 түхэрэг хүртээр яла түлэхэ гэжэ хэлэгдэнэ. Дүрим эб-дэгшэд харгы дээрэ ага-рийна байдал тохөөлдүүлнэ ха юм.

1990 ондо Улаан-Үдэдэ дүрим эбдэнэ ушарһаа аяар 150 аюул болоо. Ингэ-жэ 146 хүн өхээр гэмтээ, 10 хүн наһа бараа...

Ольга ГАЛЛАС,
манай корр.

«Уряал» суглаа үнгэргэбэ

Ноябрийн 24-дэ «Уряал» гэжэ бурлад соел культу-рын московско бүлгэмэй координационно соведэй түрүүшын суглаан үнгэргэ-дэжэ, правлени хунгадаа, Педагогикын эрдэмэй Ака-демин академик профес-сор П. Р. Атутов түрүүлэг-шээр, Моссобсоеведэй гүй-сэдкомой хүдэлмэрилгшэ Н. Ч. Цыбеноев орлошор хунгадаа.

Гэгээрэлхэ эхилээд ком-мерци хүртээр хүдэлмэ-рийн хэдэн секциүүд эм-хидхэгдээ. Бурлад соелой бүлгэмдэ бүхыдөө Мос-вада болон кирилл шад-рай областнуудта ажалуу-даг 250 хүн нэгдүүлэгдээ.

Бусад хото городуудай нимэрхүү түбүүдтэй харил-саанууд тогтоогдоно. Нэгэ имэ түб Киевтэ байгуула-даа. Мүнөө дээрэ энэ түб-тэ 8 хүн нэгдэнхэй. Тэрэ-нэй адрес: ул. Неманская, 7.

Харин Ленинградта эндэ наа буддистнуудай хурал боложо дүүрээ. Түбэдөө өрэн ламе тэндэ сугла-рагшадые адислаа.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЮРЫН ЛЭ БАГАХАН САЛИН АБАДАГШЬЕ НАА, ХАТУУ ХАРЫЕ ХЭДЫГЭЭРШЬЕ ХУДАЛДАЖА АБАХААР БЭЛЭН БАЙНАНИЙН ГАЙХАЛТАЙ...

2-дохи «Арга шадалаараа
хууд. туһалхабди»

Америкнээс хайн дурвараа манай Буряада нутагта ержэ, нэгэ хэдм сэг соо ажаһуухыг хүсэһэн түрүүшын американ бүтэ бүтм городой хүн зоной анхарал татажа үргэлжэлһөөр.

Бидэ уншагдайнгсаа һонирхоһон зарим тэдм асуудалнуудыг Лезли болон Бредшоу Камменгсһаа һурха гэжэ бодободм.

«Арга шадалаараа туһалхабди»

— Таанад манай Буряада нутагта ямар зорилготойгоор ерээбди?

— Гол зорилгомнай гэвэдэ, Улаан-Удэдэ баханстуудай ассамблей эмхидхэжэ, баханстуудтай ехэ худалмари ябуулха, энэ мүргэлыг Буряада орондо идхэн тарааха гэжэ мэтэ болоно. Зун бидэ түрүүшын баханстуудай бүлэг байгуулжа, МЖК-гай зарим түлөөлөгшэдтэй танилсаһан беймэбди. Лезли Камменгс биолог мэргэжэлтэй байһан тула гомеопатһаар һонирхдог. Ингэжэ тэрэнтэй хэлсэ баталха, контракт хэжэ дүрэтэйшуул олон байба.

— Мүргэл тухай хэлэхэ болоо һаа, баханстууд хэр олон бэ?

— Тэдэ мүнөө оройдоол 40 хүн болоно. Гадна Севе-робайкальскада 20 хүнөө бүридүүлэгдэһэн община худална.

— Эндэ хэр удаан байхабди?

— Өөһдөөшье мэдэнгүйбди...

— Хүшэр хүндэ байдалда ороод байһан манай Совет орондо нима удаан болзорор ерэхэ гэжэ хүсэһэндэ-

тнай гайхахаар байна. Таанадта хүшэрхэн лэ байгаа ёһотой...

— Тимэ хүшэр гэжэ һанаагүйбди. Жэжээлбэл, маанадтай Гайнада ажаһуухаданай мүн лэ эдэе хоол, хубсаһа хунар дуталдажа, нилээд ехэ һаалта хэдэг һэн. Тэндэхи магануудтэ нэгэ килограмм маханай түлөө 6—7 доллар түлэхэш. Тингэжэе һаа, муугаар ажаһуугаабди гэжэ хэлэхэ аргамжигүй.

— Танай хүбүүндэ нима байдалда хурахадань хүшэр бэшэ гү? Хениел залхуунагүй гү?

— Бидэ, ехэшуул, бүхы хүшэр юумэ яһала бэлхэзидэ дабажа гаранабди. Хүбүүндэмэй тинмэшье бэлэн бэшэ ааб дээ. Хениел түрэл гэрээ, дуратай нааданхайнуудда, үетэн нүхэдөө, гэрийнгээ амитадыг орхөөд эрээ ха юм. Ажабайдалай һургаал гэхэ гү, али ёһотойл университет дабажа гарэханы гэжэ хүбүүн тухайгаа хэлэхэ байнабди. Тингэжэе ондоо арадуудай соел культуратай, болбосо-ролтой, хэлэнтэй танилсаха гэжэе бага бэшэ ха юм.

Эдэ бүгэдэн Хениелыг зүб замаар дабуулха, генсал хайн юумэндэ һургаха байха гэжэ нойдонобди.

— Ушөө хүбүүнэй шэнэ ханинэртэй болонхой.

— Ажалдаа ямар хүшэр асуудалнуудтай ушарнабди?

Лезли: Мүнөө дээрээ бүхы юумэн яһала хайн абажа байна. Би мүнөө гомеопатическа лаборатори нээхэ һанаатайб. Энэ талаар горитойхон худалмари хэгдэжэ захалаа. Мебель слодо гэжэ ехэ бэдэрэлгэ хэнэбди. Гадна «Моби» фирмэдэ англи хэлэнэй курсуудта хэжээлнүүдыг үнгэргэнэб.

Бретт: Би «Гарантия» гэжэ страховой компаниин тусхайта түлөөлөгшэ болоноб. Энэһинээ гадна МЖК-да экономика гадаадын харилсаануудтай талаар консультант болонохой. Арбан табан жэлэй туршада страховой агентээр худалһэнби. Шэнэ ажалда дүршэли хэрэгтэй болохо байха гэжэ нойдоноб.

— Мүнгөөр дуталданагүй гү?

Лезли: МЖК-да бидэ тус тустаа 250 түхэриг абанабди. Гадна англи хэлэ загваройнгаа түлөө би бага

бэшэ мүнгэ абанаб. Бретт страховой компаниһаа 240 түхэриг абадаг байха. Тобшоолбол, мүнгэн манда яһала хүрэнэ.

— Бүхы совет хүнүүд ерээдүйнгөө ямар байхыг мэдэнгүй. Таанадыг манай орондо тохөөлдөөд байһан түбэг бэрхэшээлнүүд айлганагүй гү?

Лезли: Үгү. Бүгэдэ нэгэ-дэбэл, юушье дабажа шададаг ха юм. Хэды олон түбэг бэрхэшээлнүүдэй дайралдаашье һаа, хайн хайхон ерээдүйдэ этгэрхэ хэрэгтэй.

— Манай республикада танай бүлгэ олонхи хүнүүд мэдэдэг болонхой. Өөһдөнгөө орондо мүн лэ мэдэжэ болоно шадаһан гү?

— США-да бидэ юрын лэ бүлэг гэжэ тоологдодог һэмди. Дүгын хени нүхэд олон һааб дээ. Хүнүүд маанай уулзаһыг оролддо, һонирхоно, Муугаар хандаха ушарнуудтай үсөөр дайралдаабди.

— Интервью үгэһэнэйтнай түлөө баярыг хүргэнэб. Саашаа амжалтатай ябагты.

Манай корп.

Ольга ГАЛПАС

интервью абаба.

Кооператорнуудай нэгэдэл

1989 оной октябрыда Буряадай ССР-эй кооперацийн худалмарилашадай профсоюзнуудай учредительнэ конференци боложо дүүрээ һэн. Энэ конференцийн дүнгүүдээр кооперацийн худалмарилашадай областной профсоюзна организаци байгуулагдаа. Хүбичин ажал хэдэг кооператорнуудай, арендаторнуудай худалмарилашад кооперацийн организацида хайн дурвараа орохо эрхэтэй.

Манай профсоюзнуудай Советтай профсоюзна орган хэн бэ гэжэ һонирхохо байхат. Ленинградта штаб байгуулһан кооперацийн худалмарилашадай профсоюзнуудай Бүхэроссин Совет болоно гэжэ тэмдэглэе. Кооператорнууд урдэнь ВЦСПС гэжэ нэрлэгдэдэг байһан организациин бүридэлһөөс гаржа, «Единение» гэжэ нэрлэгдэһэн бээе даанги профсоюз байгуулба бшуу. Манай республикада кооператорнуудай профсоюз ямар үүргэ үүргэнэб?

Апрель һарада Буряадай мнай кооперацийн профсоюз Буряадай ССР-эй профсоюзнуудай Советтаа һэн. Ехэхи кооператорнуудай хүсэл нимэ байгаа гэжэ тэмдэглэхэ байнабди. Дээрэ дурсагдаһан конференци дээрэ бээе даанги болоходоо, бидэ өөһдөын Устевтай, профсоюзнуудай зөөрийн болон мүнгэнэй эрхүүдтэй болобди.

Урдэнь байһан профсоюзнууд алишье талаһаа гүрэнэй болон партийна аппарадһаа сэхэ дундыдаг байгаа. Иимэ профсоюзнууд элдэб янзын ажал хэжэ, гол уялгалай дүүргэдэггүй һэн гэжэ һанагдана. Харин «Единение» гэжэ профсоюз мүнөө тад ондоо байдалда худалжэ эхилэе, Манай профсоюзта амаршыг асуудалнууд өөһдөын хүсөөр шийдхэгдэнэ.

Бүхэроссин Советтай зуршаланууд хараада абтадаг ааб дээ. Тингэжэе һаа гол түлэб өөһдөөл бүхы шийдхэбэри абадагбди. Бүхы региональнэ организацинууд өөһдөын устатуудтай, худалмариин ёһо гуримнуудтай, дүрмүүдтэй. Профсоюзнуудай совет эхин организацинуудтай хайн дурвара хэлсэ баталһанай эшэ үндэһөөр ажаллаа абуулхыг оролддо. Бүхэроссин Советтай харилсаан баһал нимэрхүүгээр байгуулагдаһанай.

Урдэнь профсоюзнуудта орходоо нима шэнэ профсоюз ямар юмээрээ шалгарнаб? Манай профсоюз обьсовпрофой аппарат барилгада мүнэ түлэдэггүй. Тэрэнэй мэдэлдэ социальнэ страхованиин, профсоюзна бюджетэй бүхы мүнгэн үлөөгдэнэ. Гэжүүнэй түлбэрин 60 процент эхин организацинуудта үлөөгдэнэ гэжэ мүн лэ тэмдэглэбди. Ингэжэ хүн бүхэн өөрийнгөө һайшаһан, хэлсэ баталһан, хани халуун харилсаа тогтоһон профсоюз шэлэе өргөтэй болобо. Кооператорнуудта профсоюзна эхин организацинуудыг байгуулжа, тэдэниг бүридэлдэ абаха талаар эмхидхэлэй ехэ худалмари абуулагдаа. Мүнөө энэ худалмари үргэлжэлүүлэгдэнэ.

Ноябрийн 1-нэй байдалаар манай профсоюзнуудай совет 190 организацинуудыг нэгэдүүлһэн байна. Социально-эрхэ хамгаалгын төһөг нэгдэе, Тэндэ социальнэ страхованиар инструктор, техничэск инструктор худална. Байгша ондоо санаторно-курортно эмэ шэлэлгэдэ үгтэһэн бүхы эхилнүүд дүүргэдэе гэжэ хэлэлтэй.

Кооператорнуудай худалмарилашадтэй, тэдэнэй гэр бүлын гэжүүдэй хайнаар амарха Сурхайта муур гэжэ туристическа бааза арбан жэлээр ерөлдэдэ абтанхай. Путевкын гэжэ—6 түхэриг 80 мүнган. Туристическа баазада хүн зоной эрхим һаанаар амарха бүхы эрхэ байдал олгогдожо байһанай 1991 ондо Сурхайта мууртэ эллинтэй пляж байгуулагдаха. Энэһинээ гадна Байгал тээшэ туристическа маршрут (хадгаар ябаха) зохиогдоно, бани барилгын проект табигдана. Коллективнэ совет болон огород эмхидхэлгэдэ сүлөө газар бэдэрхэ талаар худалмари эдэбхитэйгээр абуулагдаа. Энэһинээ хойшо БурССР-эй профсоюзнуудай Совет маанай харилсаага хайн дурвара хэлсэгээр үргэлжэлүүлхэ. Курортнууд, санаториууд, амаралтын байшанууд гэжэ мэтэ манай материальна бааза элдэе байха. Үшөө тинхэдэ бидэ транспортаар ябаха, һурагсалдай-методическа түбэг, телетайнда, тоолон гаргалгын түбэг худалжэ эрхэтэйбди.

Гэхэ зуура, БурССР-эй профсоюзнуудай Совет мүнөө үедэ маанайта амаршыг туһаламжа хүргэнэгүй. Хани харилсаагайгаар ажаллаа абуулха гэжэе алишье талын уялга мүн. Тэдэ мүнөө дээрээ таһса маанайдаа бүхы юумэн дундыдаһангүй.

Кооперациеэ заатагүй эзмэлхэе һанадаг. Юрэдөө коопераци гэжэе оронимнай хайн үрэ дүндэ, эрхим байдалда асархгүй гэжэ байгаада хөөрөлдэхэ ушарнуудыг гарадаг болонхой. Энэшье зүбтэй байжа болохо. 100 түхэриг сэллин абадаг хүнүүд кооператорнуудыг үзэн ядадаг байха, һарадаа 500-гад түхэриг абада, гарга дэлгээдэ һуудаг гэжэ кооперативтай худалмаришад тухай хэлэхэ болоо һаа, эндүүрхэт. Худалмаришад муртэй юмэ хэнгүйгөөр мин лэ һуужа, аяар 8 час сагаа гэжэ һураһан албан хойрог ажалшадтай тэмсэхэ үе хүрэнэ эрээ. Үлүү ажал хэжэрхэнэ аа-чүб гэжэ айна хүнүүд кооператорнуудта худалжэ шадахагүй. Энэһиние мэдэхэ хэрэгтэй бшуу. Коопераци социализмад харша ябадал гэжэе тон буруу хэлэдэг. Хэһэн ажаллаар, оруулһан хуби-таарны сэллин хүлэһэ түлэхэ гэжэһинэй эгээр зүб шийдхэбэри мүн.

Һүүлэй үедэ кооператорнууд гүрэнэй предприниматуудта орходоо доройтон-ги байдалтай гэжэ мэдэжэ. Материальна нөөц, фонд гэжэ мэтэе хубаарилга, налог таталга кооперативуудта мүн лэ хабартай. Манай Союз тухай асуудалда бусаха зуураа, «Единение» гэжэһинэй ганса кооперативна профсоюз бээ юм гэжэ тэмдэглэхэ шэ бүхы дурэн хүрэнэ. Бидэ бүхы хүнүүдтэ хабартай байһан тула үүдэнүүдэе үргэһөөр сэллэнбди. Иимэ Союзтай гэжэһинэй һаа, ондоо шүүн байгааһыг һаа, ондоо профсоюзна организацинуудта хабарлада мүн лэ эрхэтэйб.

Н. БАЗАРОВ, БурССР-эй кооператорнуудай худалмарилашадтэй профсоюзтай Советтай секретарь.

Театр шэнэ гэр толлоно

Республиканска куллануудай театр одоошье түрүүшынхөө өөһдөын бейшантай, сценэтэй, харагшадтай болобо. Тус коллектив яһала үнийнэй байгуулагдаһаншье һаа, мүнөө хүрэтэр өөрын гуримгүй худаллаа бшуу. Мүнөө нигэжэ куллануудай театрай коллективтэй урда үргэн хэргы нээгдэбэ гэжэе. Харагшад шэнэ байшанда дүрэтэйгаар ерэжэ, артистуудай прогрессматой танилсаха өргөтэй болобо.

Нүүдэл, байдалтай театр гэжэ тэрэн тухай хөөрөлдэдэг ааб дээ. Хүдөөгэй клубай сценэ, пионерай лагерин талмай, хүүгэдэй саад, һургуули... Юрэдөө театрай коллективтэй концерт наада харуулаагүй газар гэжэ хомор байха Ходол иишэ тийшэе абажа, нүүдэл байдалтай ажаһууа гэжэе бэлэн бэшэ. Тингэжэе һаа театрай артистууд голхоржо, урмаа хүхаржа үзөөгүй. 1982 ондо Буряадай драмтеатрай шэнэ бейшанда ороходо, хуушан гэр куллануудай театрта үгтөө һэн.

Тэдэ капитална заһебарилга аяар найман жэлдэ унжгайршоо. Ингэжэ һаа куллануудай театр шэнэ гэр толлобо бшуу. Театр руу ороходо шэнэхэн шарын, шэнэхэн модной үнэр анхилна. Харалгын зал үүжам һаруул... Тобшоор хэлэхэдэ, бүхы юумэн нүдэ байсуулна.

Республикымнай, хото гордоймнай багхан уян-бүүдшье, эдиршуульсье, мүн ахашуульсье куллануудай театрай нээгдэхэндэ үнэн зүрхэнһөө баярлана.

Театр аяар найман жэлэй туршада заһебарилгадаа гэжэ хэлэхэ һамди. Юрэдөө эдэ жэлүүд соо хэды ехэ мүнгэн гаргашалагдаа гэжэ театрай директор М. Д. Хабитуева хэлэнэ. Эдэ бүхы мүнгөөр шэнэ гэр баринархихаар байжа болоо ха. Соолой министрствын научно-реставрационнэ үйлдэбэрийн мастерскойнууд театрыг нэһлэһэн шэнэлээ. Бүсэд барилгын организацинуудта орходоо тэдэнэр ехэ мүнгэ эрибэшье, эрхим ша-нартэйгаар ажаллажа ша-даагүй. Тэдэнэй хэһэн оло-хон худалмари дахлад эе-һаха, бүтээхэ ушарнууд нэ-гэнтэ бэшэ болоһон байна.

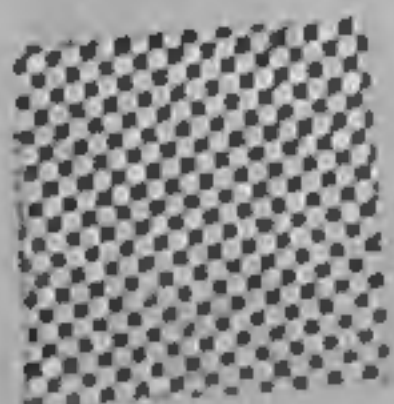
Эрхим хайнаар бэлдэхэ хэһэ хайн зал байхагүй... Ингэжэ артистууд коридор соо репетици хэнэ. Энэһинээ гадна куллануудыг хадгалха газар отго үгы...

Эдэ бүгэдэниг дуулахада, Пушкинэй алтан зөг-һан тушаа онтохонинэ һа-

наандаа оруулбаб. Тэдэ хүлээгылгын, юун болоноб гэжэ бодоод үзэе. Иимэ театр манай республикада ори ганса ха юм. Тингэжэ артистуудай эрхим һай-нөөр худалжэ бүхы эрхэ байдал юмдэ олгогдоһогүйб! Үзибүүдэймнай, мүн ехэшье хүнүүдэй дуратайгаар ошо-хо гансахан театргаа юун-дэ нимээр хандаха болоо-биди! Артистуудта үндэр эрилтэнүүдыг табихынгаа урда тэ тэдэнэртэ зохо-хы ёһоор худалжэ хайн бай-дал олгохо хэрэгтэй бшуу.

Театрай дирекци городской засаг зургаануудта ханда-жа, театрта гэр залгажа, мастерскойнуудыг түхээр-хынь уржална.

Наталья ДАШНЕВА, манай корп.

МЯХАНАЙ ОРОНДО СЭСЭГҮҮД

Ноябрийн эсэс багта ямаршье талонуудаар юумэ худалдажа абазын аргагүй байгаа.

Нарын дүүрэхэд гансал мяханай талонууд хүмүүсэд, ондоо талонуудаар юумэ худалдажа абазын аргагүй байба. Юрэдөө магазинуудта, мүн дэлгүүртэ мяханаа ондоо ямаршье продукт харагдахалаа болишоо. Дэлгүүр дээрэ тоно ямаршье сагта харахагүйт. Архы абыха гэбэл коммэрческэ магазин ошохо хэрэгтэй. Эндэһээ бодоод үзэхэдэ, гартаа абahan талонууднай юрын лэ саарһан болоо үлэшэнэ. Гүрэн түрэмнэй хүн зонинэ эдээ хоолоор, хубсаһа хунараар хүсэд һайнаар хангажа шадахаа болобо гэшэ гү?

Дэлгүүртэ ошоходо, жэмэс болон овош орой намар болотор элбэг байдаг һэн. Харин мүнөө эдэһье таһалданхай. Дэлгүүрээр дүүрэн сэсэгүүд табигданхай. Нүгөө хөхөдтэй аблоконууд жарынэ. Эгээн үнэгүйнэ 2 гүхэриг 60 мүнэгтэ. Ногоон мангир, укроп, мүн бусадшье овош байгааһье һаа, айхбатар үнэтэйгөөр худалдагдана. 8 түхэригтэ мяхана үглөөгүүр худалдагдаад лэ үдэһөө хойшо үгы болошоно. Нэгэ бамба сэсэгтэ түлөө 6 түхэриг эрихэ юм. Гэдэһээ садхаа эдээ хоолой хомор сагта сэсэг худалдажа абыха хүнүүд хомор хэбэртэй.

Инна РЫЖКОВА.

Манда юун үгыб?

Бүхы юумэн манда бии гэжэ батаар хэлэхэ байнаб. Гэбэшье нигэжэ хэлэхэдэ хэр эүб гэжэбид гэжэ нэгэжэбид абыха саг болоо. Юрэдөө олон табые шашажа байнгүйгөөр бүхы юумэ эхинһээ хөөрлүү. Ямар юумэн үгыб гэһэн асуудал түбхын түрүүндэ табла һаа, дээрэ байжа болохо. Пятишын үдэр, ноябрийн 30-дэ, Гегаринай үйлсэдэхи 14-дэхи гэртэ ажэһуудаг хүнүүд харталба асарха гэжэ подаал руугаа ороходоо, гэдэргэ унаша алдаа. Юун болооб гэхэдэ, кладовойнууд соонь халуун уһан шаалан гаража, үбдэгсөө шахуу болошоод байба. Хараһаар байтар уһан өхэ болохо юм.

Энэ гэртэ ажэһуудаг хүнүүд тэрэ дары 22-дохин гэр байрын управлендэ хандажа, сантехникуудыа элгээхыень гүйба. Тэрэ дары элгээхэбди гэхэн сантехникуудыа үнн удаан эрхэбгүй. Подаал соо дүүрэгтэ байһа халуун уһан тэндэ ажэһуудаг хүнүүдтэ амар заяа үзүүлэггүй һааб дээ. Ингэжэ тэдэнэр түмэр замай отделениин НГЧ-гэй аварийна албанда үдэрэй тэн багта хандажа багтай болоо. Тус албанһаа эрэгшэд подсел соонинэ «санхалтайгөөр» хараһанайгаа удаа «хэсэ» сүмэлхэ хэрэгтэй гэжэ хэллээ, түргэн гүйлгэлдэжэ үгы болошоо һэн. Гэхэ эуура, уһан нэмэжэл байта юм. Үдэшлэн тээ хэһшөө

«05» телефоноор хонходохо гэжэ бодобо. Аварий усэд-хөхө ондоо хүнүүдыа бэдэрэгтэ гэжэ тэндэһээ хариуцаа. Понедельнигэй үглөөгүүр оруулһан гомдолдо хэншье анхараагүй гэжэ һуулдэни 14-дэхи гэртэ ажэһуудаг хүнүүд мэдэжэ абыха.

Суббото болон амралтын үдэрнүүдтэ дайны ветеран, пенсионер М. Ф. Русик (энэ гэртэ ажэһуудаг) өхэ юумэ хэлэн байна. Тэрэ «05» албан оложо, Железнодорожно-гүйсэднойо түрүүлгшын орлогшотой хөөрлөө. Министрууды Советтэ, КПСС-эй рескомдо мүн лэ хонходохо, ямар ушарай болоһон тухай мэдэсээ. Тээд хэншье анхараагүйдэ, гэр байрын управлендэ хандажа, амар бэ нэгэ хэмэжэ абыхыень эрилтэ табла. Харин гэр байрын управлендэ нигэжэ харюусалжархо: «Соргонуудай табигданһан траншей манай бэшэ, тэрэни эзэн болохо Тепло-сэтыдэ хандагты. Ингэжэ Теплосэтыдэ хандахадань, удын хоолой һүүлээр ошоно, хэныотнай сүмэлхэбди гэжэ хэлээ һэн.

Эндэһээ бодоод үзэхэдэ, манда бүхы юумэн бии болоо бшуу. Материяльна аялиг, харюусалгата тушаалнууд, саарһан дээрэ абтан шиндхэбэри, журам гүжэри гэхэ мэтэ барагдажа бэшэ...

Кабинедэймнай хүршэ маанай хамар гэжэ зобохоч

тухай дуулахадаа, нигэжэ хэлээ: «Эзэгүй газарта хэзээдэһье гүримтэй байхагүй».

— Эзэгүй бэшэбди — гэжэ би гайхэбди. — Түмэр замай отделени юун гэшэб? Эндэһээ слесари болон электро-гагнууршадые элгээхэ өһотой байгаа. Хэрбээ үшөө һара тухай халуун уһанай гоожохо болоо һаа, капитальна заһабарилга хэзэ барилгашадые бэдэрэ хэрэг гараха.

— Эзэнтнай эдэ бүгэдэни һайн мэдэжэ, ойлгожо байна ха юм, — гэжэ үнөөхэ хүршэмин һалаба һандабагүй. — Барилгашадта өһөдэ дингөө хармаанһаа мүнэ гаргажа түлэхгүй бшуу. Тикээд лэ һанаа амар байна ха юм.

— Харин горгүйсэдном, «05» албан юу хэшэд гэшэб? Авар дүрбэн үдэрэй туршада халуун уһан үдэр һүнигүй гоожоо ха юм. Үбэлэй хүйтэндэ ори ганса ТЭЦ хаанашье хүрэнгүй гэжэ хэндэһье мэдэжэ. Юрэдөө имэ гүримээр худалда болоо һаамнай, хэрэг байдал урагшаа абахагүй.

Хүршэмин намайе хойрлан хэбэртэйгээр каража, ээлжэтэ тоосоогоо зохоохо гэжэ үрдэнэ табгатай байһан саарһан дээрэ бхэжэ эхэлтэба...

Харин халуун уһан сорьсон гараһаар заңдаа...

В. ВЛАДИМИРОВ.

Бодомжотой шиидхэбэри абадаг боложо һураял!

Бээ даанги байдал гэхэн үгэнүүдтэй һүүлэй үедэ алхам бүхэндөө ушардаг болонхонди. Союзна болон автономито республиканууд бээ даанги байдалтай болохы хүсэнэ. Энэһээ гадна тусхай заһабарилга-барилгын управлениин коллектив баһал бээ даагаад худалдаг болохы оролдожо захалаа. Бүрхэдэй ССР-эй заһабарилга-барилгын управлени энэ шиндхэбэри тухай бүгэдэндэ мэдүүлээ. Үшөө тикээд ВДПО-гой ажыхын подразделени мүн лэ имэрхүү аяг аашануудыа гаргажа захалаа.

Бүхы юумэн «Спецпож-ремстрой» трестые хубилгалһаа эхилээ гэжэ түрүүшээр онсолон тэмдэглээ һаамнай, ушаршадта ойлгосотой байжа болохо. Имэ трестдэ бүхы ажыхын подразделениүүд ородог юм. Трестын хүтэлбэрлэгшэ ямаршье асуудалнуудыа шиндхэжэ, ямаршье харюусалга бээ дээрэ даажа абыха эрхэтэй һэн. СРСХУ-гай начальни Т. Г. Грудинина ВДПО-гой республиканска Советэй түрүүлэгшэ Н. А. Леонзатой хөөрлэдэхдөө, бээ даагаад худалдаг болохо тухай нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэһэн байха юм.

Трестын хубилгагдажа эхилхэһэ, холо урид тэрэни хүтэлбэрлэгшэд засагаа алдархарһаа аа гүбди гэжэ нилээд айжа, һүрдэжэ, удаан болгожо байнгүйгөөр өөһэдөө хэрэг байдалыа гартаа абыха гэхэн бодолдо өрбэ. Бээ хамгаалха гэбэл довтолхол хэрэгтэй гэхэ ссэн үгэнүүдыа урха болгон, трестын хүтэлбэрлэгшэд ВДПО-гой зөөринэ булматаран абажа, сааһадань харилсаагаа «хэлсээнэй» үндэһөөр абуулдаг болохо гэжэ мэхэтэйхэн шиндхэбэри абажархыба ха. Бодоод үзэгтылши: таанадые гэрһээтэй газаршань үлдэжархыһэн хүнтэй дахад ямар бэ ээ ажал эрхилхэ тухай хэлсээ баталжа зүрхэсэхэ гүтэ Үгы гэжэ харюусаха байхат.

Этигээхэ, найдахааа болиходоо, бүхы юумэндэ нэгэжэлжэ эхилшэдэг гэшэбди. Энэһье удаа имэрхүү ушар болоо.

Т. Г. Грудинина өөрыгөө сагааруулхыа, зүб байһанаа гэршэлхыа оролдон, редакцидмай «Куранты» болон «Советская Кубань» газетнуудһээ ксеробуулгабаринуудыа асарла, ВДПО гашүүнэй түлбэрин мүнөөр түйхэ, ажал худалмэрэ эхилхэдхэ өһотой, трест боло тэрэни подразделенинүүд ВДПО-һоо урьһалжа абahan үйлдэбэрин фонднуудыа хэди дахин бусаажа үрбэ гэжэ мэтээр эдэ газетнуудай статьянууд соо тэмдэглэгдэһэн байба. Эдэ пунктуудыа нүхэр Грудинина баримта болгон, өөрыгөө сагааруулхыа оролдоно бшуу.

Эдээн тушаа һайсахан бодожо үзэхэдэ, СРСХУ зөөрингөө эзэн болохо эрхэгүй гэжэ һанахаар, СРСХУ-гай байгуулагдаһанһаа хойшо тэндэ худалдэн хүн бүхэн хубитала һөөргөнэ абаха, эрихэ эрхэтэй болошоно.

Нэгэһье общество гү, али нийтын организаци өөрыгөө ажал хэрэгтэ гашүүнэй түлбэринһөө ороһон мүнөө тэдхэжэ шадаагүй юм гэжэ тэмдэглэбди. Имэ үгэнүүдыа дурдаһанһаа үлүү гэжэ һанагдана.

Энэ асуудалыа алиһье таһааны тон һайнаар хараад үзэе. Үйлдэбэрин фонднуудыа үмсэдэ үгэхэ, эд зөөринэ өөһэдэн болгохо, худалдаг олоһон мүнэгнэй гөө эээд болохо гэхэн ойлгосонууд ямар удхатайб? Түрүүшээр хараад үзэхэдэ, өхл революционн удхатай үгэнүүд гэжэ һанахаар. Гэхэ зуура, нийтэ-оборонын, автотомобильна, замбуулинэй промшленностиин худалмэрилэгшэд туйлай өхэ бэшшуул, харин һэеы гутал нэхэн гаргадаг фабрикы ажалшад үгтэйшүүл болохо байна бэшэ гү.

Имэ бодолгүйгөөр шиндхэбэринүүдыа абажа, эд зөөрин, үйлдэбэрин фонднуудыа хубаарилжа болохогүй. Энэһинай хуули буса ябадал гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй.

Гэхэ зуура, Т. Грудинина түрүүтэй СРСХУ-гай коллективэй совет энээн тушаа дамайгаар бодожо үзэхэ күсэлгүй. Кооператив гэхэ гү, али «бага предприятие» болон хубилжа, шэнэ худалмэри бүтээхэ тусхай реестр энэ коллектив абahan байа. Сааһадаа тэдэнэр телевизор заһабарилжа, хубсаһа хунар угааха гэхэ мэтэ жэжэ-божо ажал дүүргэдэг болохо юм хаш. Пеэшэнуудыа заһабарилжа, түймэрһөө һэргылхэ хэмжээнүүдыа абаха гол уялгага тэдэнэр дүүргэхэ, үргэлжэлүүлхэ гү гэхэн асуудал гараха өһоороол гараха. Үргэлжэлүүлхэ һаа, тус коллектив хэмһээ хэтэрмэ айхбатар өхэ мүнэг эрихэ юм ха.

Ноябрийн 19 болотор ВДПО-до арасалдаан, үгэ булалдаан замхаагүй. Бүрхэдэй республиканска Советэй президиум СРСХУ-е хубилган эхэлхэ тухай тогтоол абажа, хэрэг байдал нэгэ бага намдуу болоо һэн.

Ноябрийн 11-дэ ВДПО-той Советтэ трестые үгы болгохо тухай телеграмма өрээ. Харин ноябрийн 15-дэ СРСХУ-е болоулха тухай тогтоолой гаргаһаа дүрбэ үдэр урид СРСХУ-гай расчётно счедһоо тамга болочгар табилгануудай буулгабаринууд абажа, «Луч» гэжэ акционернэ булгэмэй счедто 200 мянган түхэриг оруулагдаһан байна.

СРСХУ ВДПО-е хангана, тэрэнидэ тухалһа гэжэ Т. Грудинина баталла. Хэрбээ ВДПО-е болоулха һаа, худалмэришэд өхэ мүнэг абадаг болохо һэн гэхэн һанамжа тэрэ мүн лэ хэлээ. Т. Грудининада олоһон худалмэришэд этигэнэ гэжэ һаага һэн. Худалмэришэн бүхэндэ хандахада, маанадга бээ даанги байдал олгогты гэжэ хэлэнэ. Тоо баримтануудта хандад туршаа.

Мүнөөни мүнөө хүрэтэр СРСХУ олзынгоо 33 процентые ВДПО-гой республиканска Советтэ, 35 процентые Госбюджеттэ оруулдаг байгаа. Энэһинай бүхыдөө 68 процент болою бшуу. Гүрэнэй налог предприятияда 60—70 процент тохогдонхой. Эндэһээ бодоод үзэхэдэ, ВДПО-гой ажал хэрэгтэ СРСХУ бэшэ, харин гүрэн мүнөөр тэдхэхэ болоно.

Худалмэришэд ВДПО-той харилсаагаа таһалаа һаа, хэр олзотохоб? Нэгэһье олзотохогүй гэжэ тэмдэглэхэ шуһала. Бага предприятиин гү, али кооперативэй статустай болоо һаа, СРСХУ жэлэй туршада налог түлэхгүй гэжэ буруу хөөрлэдэнэ. Энэһинай ямаршье үндэһэ баримтагүй үгэнүүд гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Шэнээр байгуулагдаһан предприятинууд болон кооперативууд чалогуудһаа сүлөөлэгдэнэ. Харин СРСХУ гү, али ВДПО шэнэ-лэгдэн хубилгагдаһан предприятинууд болоно, гэжэ тэмдэглэбди. Тимһээ тэдэнэр налог түлэхэ өһоороол түлэхэ, тэдэнэр нютагай бюджеттэ 18 процент хэмжээнэй налог, үшөө тикээд ВДПО-гой Түбэй Советтэ найман процент түлэхэ уялгатай. Эндэһээ хаража үзэхэдэ, худалмэришэдэй салһин хүлһэн дошолхо бэшэ, харин өхэ болохо аргатай. Салһин хүлһээ дэһэлүүлхэ гэбэл, худалмэришэд ВДПО-гой буридлһөө гарангүйгөөр ажал худалмэридөө хабаадаха болоно. Харин хубсаһа хунар угааха, телевизор заһаа гэхэ мэтэ жэжэ-божо ажал хэхэ болоо һаа, тэдэнэр өхэ мүнэг абахагүй.

Бага предприятие болохыа хүсэбэл, шэнэ жэлые хүлээхэ хэрэгтэй. Ушар юуб гэхэдэ, ВДПО-гой Совет имэрхүү бага предприятинуудай бүхэл сөт байгуулха түсэбтэй. Дэлгүүрэй харилсаануудай бүхэжэн тогтоходо ВДПО-до эхэхэ хубилтанууд болохо байна. Бухгалтери, кадрнуудай таһаг гэхэ мэтэ бага болгодохо гэхэ мэтэ.

Нэгэдэхэ талаар асуудалнуудыа түргэн шиндхэхэ өһотойбди, бүхы советүүд арвэндэ орохо ээрэгтэй, — гэжэ Н. Леонзат хэлээ һэн.

Юрэдөө багахан станан соо ороһон-бусланһан уһанд ади ушартай дайралдаба бэшэ гүбди гэжэ һанахаар байгаа. Тээд СРСХУ-гай худалмэришэд ажалгүй үлэшэхтөө айжа, ямаршье аргаар һаань управлениэ үлөөхыа оролдоно бшуу. Энэ мүнөө элээр харагдаба.

Бүхы юумээр хангахаб, алта үгэхэб, өхэ мүнэг түлэхэб гэжэ байгаад эрэ һураггүй найдүүлһан хүндэ этигэгүй һаа дээрэ байдаг. Эхээр этигүүлхыа оролдоһон үгэнүүд ямаршье үндэһэ баримтагүй, хооһон байшахаа һанадаг гэжэ ойлгодог болоол, 1980 ондо коммунизм мандага гэжэ байгад маанадга гөө говор найдуулдаг сагыа һанана гүтэ

Сергей БОЛОТОВ.

СВЕТЛАНА — ЧЕМПИОН

Үнгэрэгшэ нарада республикийн түрүү бэрхэ даамшадтай хоёр өдөр турнир үнгэргэгдэе. Октябрь нарын һүүлшын неделдэ республикийн профсоюзудай ВДФСО-той түрүү һуури эзэлэгшын мурьсеон үнгэргэгдэһэн байна. Эдэ мурьсеонүүдэй дунгуудээр ород даамшар багшанарай институтай нэгдэхин курсын студент Владимир Еланов абажа боломоор 9 очкоһоо 7-өнй абажа, чемпиной үндэр нэрэ ээргэдэ хүртөө. Үшөө нэгэ хэды даамшад 6,5 очко абажа, мүн лэ амжалта туйлаа. ВСТИ-гэй гурбадахи курсын студент Баир Ринчинов — хоёрдохин, Сергей Терновский гурбадахи һуури эзэлэе. Энэ турниртай эхэзрүүдэй дундаһаа багшанарай институтай IV курсын студентка Светлана Ухинова бөгсө ийдамтайгаар илажа шадаа.

Ноябрын 12-һоо 22 болотор городой түрүү һуури эзэлэгшын мурьсеон даамшадтай дунда һонирхолтойгоор үнгэрлэн байна. Эдэ мурьсеонүүдтэ Сергей Терновскийн хүсэхэ хүн байбагүй, һүүлшын турта хоёрдохин болон гурбадахи һууринуудта гараһан даамшад тодорүүлгадаа. Сергей Терновский — нэгдэхин, Владимир Еланов — хоёрдохин, Баир Ринчинов гурбадахи һуури эзэлэе. Үнгэрэгшэ жэлдэ нимэл мурьсеонүүдтэ чемпиной үндэр нэрэ ээргэдэ хүртэһэн Юрий Пополитов һүүлшын турта Баир Ринчиновтэ диилдэжэ, шангай һуури эзэлжэ шадабагүй. Эхэзрүүдэй дундаһаа үнгэрэгшэ жэлэйнидэл дали Светлана Ухинова чемпиной үндэр нэрэ ээргэдэ дахиад хүртөө.

Б. ПИСКОВОЙ.

Эдир шатаршад бэлиг шадабаряа харуулба

Илалтанууд хүлээнэ

Буряадай ССР-эй боксээр суглуулагдамал команда Владивостокто холын тамиралгануудай капитан В. Н. Сахаровай дүрхсөөлдэ үнгэргэгдэһэн уласхоорондын турниртай хабараһанаа бусаа. РСФСР-эй Кубогта бэлдэхэлэй шатануудай нэгэн болоо гэжэ энэ мурьсеон тухай хэлэхэ байнабди. Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтай спортын залуу мастернууд командын бүридэлдэ ороо.

Манай боксериудай команда эрхмн һайн бэлдэхэлтэй байһанаа энэ мурьсеондэ харуулжа гараа. Тэдэнэй табанниһ тугасхэлэй тулалдаануудта хабараһан байна. Олег Пятков (51 кг.), Александр Тонгасов (57 кг.), Владимир Знаменко (71 кг.), түрүүшын һууринуудыа эзэлэе. Чингиз Дамбаев (54 кг.) — хоёрдохин, Алдар Санжаев (48 кг.) гурбадахи һуури эзэлэе.

Буряадай боксериудай команда РСФСР-эй Кубогтай түлөө мурьсеондэ амжалтотайгаар хабаража гэжэ эдэбхитэй бэлдэхэл абуулна. Түрүүшын матчда Омскийн коман-

датай үулзана, манай боксериуд 8:4 очкотойгоор илажа гараа. Нэһын үдэрнүүдтэ харюусалгатай үулзалгада хабараһанаа нилдэхэ. Энэ үулзалгаһаа командын савшанхи хуби заяан дулдыха. Манай команда бүхы үулзалгануудта амжалтотай абажа гэжэ найданабди. Спортын мастернууд Бага Батуев (60 кг.), Александр Кривоносов (81 кг.) командын бүридэлдэ оруулагдаха. Эдэ хоёр мастернууд багшанарай институтай ФФК-да һурадаг студентууд юм. Үшөө тикхэдэ Буряадай ССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ мүн лэ спортын мастернууд — ВСТИ-гэй студентууд Т. Шутков (48 кг.), Булат Батуев (54 кг.), Е. Мурзин (57 кг.) оруулагдахтай. Эдэ хубууд РСФСР-эй туглуулагдамал командын гэмүүд юм. Эрхмн боксериудһаа бүридэхэдэһэн манай Буряадай команда үндэр дунгуудыа туйлаха байха гэжэ найданабди.

Н. ДАГБАЕВ,
профсоюзудай
ВДФСО-гой тренер.
Д. АЛТАЕВАЙ фото.

«Буряадай залуушуул»

Шатарай хюлгэ дээрэ хэды өхэ тулалдаанай боложо байһанда амаршыа хүнэй мэдэрхээр, ойлогоор байгаа нэн.

Улаан-Үдэ хотодо үнгэргэгдэһэн «Буряадай пионер» гэхэн шатарар заншалта фестивальда 28 команда хабаража, Буряадай эдир шатаршадта Прокопьевскийн, Эрхүүтэй эдир шатаршад айлшаар ерээ.

Улаан-Үдын 8-дахин ДЮСШ-тай команда бусад командануудыа ахин гаража, хэндэшыа хүсэгдэбэгүй, 12 команда гансата турниртай таблицын хоёрдохин муртэ бэшүүлхээр байба. Долоон туртай туршада турнир үнгэргэгдэжэ, тэрэ дары дунгуудыа гарганархихань хүшэр байгаа. Түрүүшын турта арай үрдижэ ерэлэн Прокопьевскийн команда хоёрдохин һуурида, Улаан-Үдын «Атака» команда гурбадахи һуурида гараа. Эрхүүтэй «мушкетериуд» халта гээгдээ. Эндэ Юлия Чернышовагай парти ухаанда ороодхино.

Хубинн зачетто түрүүшын хюлгэ дээрэ «Мушкетериудай» капитан Яша Гинзбург түрүү һуури эзэлэе. Яша арба наһатай юм. Тэрэ нэгдэхин разрядтай шатаршан. Ехэшүүлэй дунда үнгэргэгдэһэн уласхоорондын турниртай тэрэ эндэ һая хабаража. Хубинн зачетто түрүүшын хюлгэ дээрэ наадажа, долоон очкоһоо долоо-

онь абажа, түрүү һуури эзэлэе. Буряадай радиогой хүүгэдэй дамжуулгада түрүүшын интервью Яша үгөө.

Бусад хюлгэнүүд дээрэ Улаан-Үдын «Соган тэргэ» гэжэ клубай шатаршан Баатар Самбуев (7-һоо 7-е абаа), Улаан-Үдын «Шатар» гэжэ клубай гэмүүн Толя Одоов (7 очкоһоо 6-өнй абаа), Улаан-Үдын 8-дахин ДЮСШ-тай Сергей Филиппов (7-һоо 7-е абаа), Улаан-Үдын Гаериловай нэрэмжэтэ хүүгэдэй клубай Катя Шабеева (7-һоо 6-е абаа) илажа гараһан байна.

Холын һуури тосхонуудһаа ерэлэн эдир шатаршад мүн лэ амжалта туйлаа. Суулга һууриной Оюна Жигжитова түрүүшын хюлгэ дээрэ наадажа, абажа боломоор 5 очкоһоо бүхы 5-ынь абажа, эрхмилэе. Хилгана тосхойной Беликто Базаров һайнаар наадаа. 6 турай һүүлээр тэрэ 5,5 очкотой болоод абаа. Оюна Беликто хоёр шатарар хургуулида үнхэнэй абадаг. Энэ хургуулине Зүүн Сибириин технологическа институттай доцент ветеран шатаршан Лубсама Аранзавана Гармаева хүтэлбэрилдэг.

Аха дүү Толя болон Миша Одоовууд мүн лэ һайнаар наадаһан байна. Хоёр хубуудэй эсэгэ эрхмн бэрхэ шатаршан, тренер байхаһаа гадна энэ турниртай судья бэйгөө.

Долоо наһатай Илья Хахинов (8-

дахин ДЮСШ) хубуудэй дундаһаа, зургаа наһатайхан Наталья Комиссарова (Улаан-Үдын «Восход») багсагадай дундаһаа түрүү һуури эзэлэе.

«Улаан-Үдэ» гэхэн турбаазада эдир шатаршадтай команданууд дулаан комматонууд соо амаһуугаа. Столоводо тэдэниһе һайнаар эдэлүүлээ гэжэ тэмдэглэе. Газаршаа гаражада, тойроод ой модон, хада уулаа. «Мушкетериудай» һанаанда хада уулаар аяншалгада гаража, тэдэнэй жэшээгээр бусад команданууд хэднн оройдо гаража гэжэ оролдшоо...

«Шатарар турнир айнабтар һонирхолтойгоор үнгэргэгдөө гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Хада уулаар аяншалтаһаа гадна үнхүүд футбол наадаһан, үндэр модонуудтай хоорондуур хоргодолсожо наадаһан, ондоошыа хэмжээ абуулгануудыа эмхидхэһэн байна. Турбаазада үнхүүдыа эрхмн һайнаар хооллуулаа гэжэ дахиад тэмдэглэе. Тоһон, саазар, шоколадна батончигууд, аблоко гэхэ мэтэ стол дээрэ элбэгээр табигдадаг байгаа.

Турниртай нимэ һайнаар эмхидхэгдэһэндэ ахмад судья Алексей Будаевич Шагжиевата баарыа хүргэнбди.

Ю. КРИНИН,
«Мушкетеры» гэжэ
командын тренер.
Д. АЛТАЕВАЙ фото.

Тэрэ заатагүй амжалта туйлаха

Дүрэ булалдалгын болон классическа барилдаагаар спортын мастер Владимир Вострещовые республикийнэй зорегшад мартаагүй еһотой. Тэрэнэй олбог дээрэ гаража, дүрэ булалдалгын болон классическа барилдаагаар хэды һонирхолтой дүрэнүүдыа харуулһаниһе һанана еһотойт. Ажалша бэрхэ, зорһоһоо заатагүй хүсэлдүүлдэг Владимир түрүүшээр дүрэ булалдалгын барилдаанай, орөө хүшэр техникыа, удаан классическа барилдаа шудалжа гараа. Ямаршыа согта саб гэмээр бээ абаад абадаг, һонор хурса ухаатай Владимир Вострещов ворынгоо тренер Геннадий Баймеевэй түшэг тулгуури болохо еһоорол болодог байгаа. Тэрэ мүнөө спортын энэ зүйлдэ үнэн сэхэ байһаар заандаа.

Владимир Вострещов мүгөө «Динамо» гэжэ Буряадай Советтэ спортын талаар инспекторээр хүдэлэе. Хүмүүжүүлгэдэ оросогүй хубуудтай хэһээлнүүдыа үнгэргэжэ, тэдэниһе сэхэ замдаа гаргата

гэжэ бүхы шадалаараа оролдодог. Үндэр томо бээтэй Вострещовые хубууд баяртайгаар утгажа, тэрэнэй хэлэлһэн үгэ бүзэниһе аңгаралтайгаар шагнадаг заншалтай. Эдиршүүлэе хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ Владимир хам орожо, дүршэлтэй тренернүүдтэй хоорэлдэжэ, хэһээлнүүдтэй хүмүүжүүлгын болон тренерэй хүдэлмэринин түрүү методико амжалтотайгаар хэрэглэжэ.

СССР-эй эдиршүүлэй дунда түрүү һуури эзэлэгшын шанга мурьсеондэ дүрбэдэхин һуури эзэлжэ шадаһан Леонид Ширапжалсанов тэрэнэй түрүүшын хараасгай болоо гэхэдэ алдуу болохогүй. Леонид Ширапжалсанов болон тэрэнэй нүхэр Виктор Писарев СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, жэлэй 3—4 дахин харюусалгата мурьсеонүүдтэ хабарадаг. Тэдэ хоюулаа технологическа институтта һурана.

Эндэ һая Владимир Алексеевич «Динамо» гэжэ Түбэй Советтэй түрүү һуури эзэлэгшын мурьсеондэ хабаража Казань ошоод ерээ.

Тэндэ нэгдэхин курсын студент Виктор Писарев шангай хоёрдохин һуури эзэлэе.

—Хүмүүжэмэлтүүдэйгээ дунгуудээр урмашаһагүйб.— гэжэ дотоодын албанай майор Владимир Вострещов хэлэнэ.— Виталий Поланский һанаһандаминн хүрөөгүй. Тикгээшыа һаа тэдэнэртэ найдаха дуран хүрэнэ. Саашадаа алдуу эндүүнүүдтэ заһажа, зүб тобошол хэжэ, һайнаар барилдадаг болохо байна.

РСФСР-эй чемпионатуудта оло дахин шангай һууринуудыа эзэлжэ, буряад барилдаагаар республиканска суртарбаануудта оло дахин хабаража, чемпион болоһон, классическа барилдаагаар «Спартак» гэжэ Түбэй Советтэй түрүү һуури эзэлэгшын мурьсеондэ мүнган шанга хүртэһэн Владимир Вострещов тренерэй ажалда үшөө үндэр амжалтануудыа туйлаха байха гэжэ найданабди.

В. СЫДЕЕВ.

БАРИМТАНУУД

Хоридохи зуун жэлэй эхээр Екатеринбург, Самара, Киев болон бусад хотонуудад ленинскэ «Искри» нэгэ агент ябадаг болобо. Тэрэ харилсадаг зонойгоо дунда Курц, Зарин, Васильев, Волф, Кол гэжэ нэрлүүдээрээ мэдэгжэ бай-хан юм. Уе-уе болоод, В. И. Ле-ниндэ бэшэг бэшэдэг, хариу бол-гон, тэрэнэй зүбшэл загбарнуу-дые эбадаг хэн хэ. Энэ хүн хэдээ В. И. Ленинэй тол дүтүн шэби, Коммунист партиин эдбэлтэй ажал ябуулгаша Фридрих Вильгельмович Ленинк мүн болоно.

Ушөө Петербургин технологиче-ска института хуража эбадада, хубисхалай хүшэр дундэ тэмсэлэй зам тэрэ шэлээ бэлэй. Тинхэдэ Питерэй фабриканууд ба заво-дуудта ошоно, хүдэлмэришэдэй дунда революционеро тэмсэл тухай ойлгууламжын хүдэлмэри ябуул-даг байгаа. 1896 ондо инженер-технолог Ф. Ленинк «Хүдэлмэри-шэн ангиче сүлөөлхын түлөө тэм-сэлэй холбоондо» ороно, В. И. Ленинэй тушаагадан хаагданхайшоо хаань, тус эмхилин хүдэлмэридэ эдбэлтэйгээр хабсадалсажа, про-пагандистка хуудануудые гар-галсана, Петербургин 30 мянга-буд нэхэгшэдэй эхэ забастовкодо эбалсана, Тинн 1896 оной август нарада тэрэ тушаагадан хаагдажа, Петропавловска хэрэм соо буул-гагдаа хэн. 1898 оной хабар тэрэ-нэй хэрэгээр мурдэлгын дүүргэг-дэхэд, революционер сүлэлгэдэ Зүүн Сибирь руу эльгэгдэхэн байна.

В. И. Ленинэй соратнигай манай хизаарта эрээд байхан тухай шу-хаг баримтанууд Зүүн Сибирин орхивууд соо хадагалагдахы. Жэ-шээлхэдэ, 1898 оной эхээр Эрхүү-гэй генерал-губернаторай канце-ляри «Захиргаанай сүлэгдэмэл Фридрих Вильгельмович Ленин-гые Зүүн Сибирь руу сүлэлгэ тухай хэрэг» бии болгохон юм. Тэрэ-нэй хуудануудые иража харах-ба.

Ф. В. Ленинк 1898 оной майн 19-дэ Казачинское гэжэ хууригда «асэрагдахана» байна. Тинхэжэ ре-волюционерэй сүлэлгэ эхилжэ, тэрэ-нэй мерксистско-ленинскэ үзэл бодолнууд бүри-батаар бүрилдөө бэлэй. Мүн сүлэлгын ажабайдалай бүхы бэрхшээлнүүдые үзэжэ эхи-лээ-нааба даа. Тэрэ нара бүри оройдоол 8 тухэриг тэдхэмжэ эбадаг байхан юм. Екатеринбург хотодо ажаһуудг эжынь генерал-губернаторай канцелярида хоер дахин хандажа, хубүүнь ажал хэ-хын тула Эрхүү гү, али Красноярск руу эльгээгдт гэжэ гуйхан байна. Гуйлтануудайн зүбшөөгдөөгүйшье хаань, Ф. Ленинк минн хуугагүй.

Энээн тухайн Енисейскын гу-бернатор 1899 оной апрелин 28-да Эрхүү руу нигэжэ дуулгана: Ленингэй жаяг журам найшаа-хаар бэшэ. Казачинское хууригда полициин сэхэ харууналга доро байхан захиргаанай бусад сүлэг-дэмэлнүүдэй тоодо Ленинк нюта-гай захиргаанай ямаршье зүбшөөл-гүйгөөр үдэшнүүдые эмхидхэлгэ-дэ хабсадалсаа. Эдэ үдэшнүүдтэ таряашан залуушуул уригдаа юм. Тэрэшэлэн дүтэ шадарай сэлэ-нүүд руу дура зоргоороо ябаша-на. Юрэ хэлэхэдэ, Казачинское хууригда ажаһуудг политическэ сүлэгдэмэлнүүдэй, тэрэ тоодо Ле-нингэй жаяг журам таарамжагүй шэнжэтэй болоно байна. Юуб гэжэдэ, тэдэ нэгдэн нягтаржа, ню-тагай таряашан залуушуулые үдэ-шнүүдтэ суглуулаад, нүлөө үзүүл-хээ оролдоно. Саашадан губер-натор ингэжэ бэшэнэ: «агитацион-но ажал ябуулгада эгээл эдбхи-тэйшүүлсөө, тэрэ тоодо Ленингые ажаһуушье ондоо нютагууд руу, тодорхойлбол, Минусинска уез-дын Тесинскэ волостинин Верхне-Суэтуковское хууриин руу эльгээхэ». Үнэн дээрээ Ленинк тинхэ ошоо-гүй, Енисей мурэн дээгүүр онго-сонундай абадг болотори эндэ үлөөгтэй гэхэн гуйлтатыйгээр тэрэ-нэй тандахарлань, гуйлтань зүб-шөөгдэжэ, Тесинскэдэ ажаһуухая үлөөгдэхэн юм.

Энэл үеэр үннэй үбшээдэг ин-дэнийн дэхи үбдэжэ эхилхэн байна. Тинхэжэ 1899 оной нояб-рин 14-дэ Эрхүүгэй генерал-гу-бернаторта тэрэ нигэжэ ханддаг хэн: «Сүлэлгынхөө хахаднаа эхэл-хи болгынэ хүдэдэ үнгэрэхэ-дөө, энэ хугасаа соо медицинн мэргэжэниг тунхаламжа абала ар-гегүй эбааб. Тэрэнигээ уламжалан, нюдэнийн үннэй үбшэн дэхиноа нүжэржэ, хойшолуулашагүйгээр аргалуулхаар болоо. Нюдэнийгээ ходо хадхуулжа, үбдэжэ байхада, юушье хэхэ аргегүй болоноб, саа-шадан амершье ажал хэжэ шада-хаяа болижо магадби.

Минусинскын городской врач господин Агеевэй ба городской аргалемжын газарай врач нюдэ-нэй үбшэ аргалдаг мэргэжэлтэн господин Фридрихэй үгэлэн нюдэ-нийн үбшэнэй нүжэрэлгэ тухай гэршэлэлгые энэ мэдүүлгэдэ хаб-саржа, Минусинска уездын Тесин-ское хуурииннаа Минусинск хотодо сэг үргэлжэ ажаһуудаар гү, али ядахын сэгта хэхэд жэлээршье ошохыемни зүбшөөхөтнэй үндэр түрэлтэ танинэ гуйнаб.

Энэ гуйлтын үндэһөөр Ленинк Минусинск руу эльгээгдэжэ, уез-дын полицейскэ управлениин бай-шан соо аргача нюдөө үзүүлээ хэн. Ленингэй нюдэнийн зүбхи-нууд үннэй үбшэнэй гэжэ вра-чай гэршэлхэн хойно, генерал-губернаторай зүбшөөлөөр Мину-синскада сэг зуура үлэлхэн юм.

Дунда-Сибирин түмэр зам-ай управлени 1900 оной май нарада Эрхүүгэй генерал-губернатор кан-целярида нигэ бэшэг эльгээхэн байна: «Енисейскэ губернииин Ми-нусинска округой Тесинское хуу-ринда сүлэлгэдэ байхан инженер-технолог Фридрих Ленингээ гуйлта эбажа, амершье тушаалда алба хэхэ хүсэл тухайн мэдэхэ-дээ, Сибирин замда техническэ мэргэжэлтэдэй, илангажэ техниче-скэ дээдэ эрдэмтэй хүнүүдэй ду-талдадаг хэн тула Челябинскаа Эрхүү хүртээр намда даалгагдахан замай алишье хубида сүлэгдэмэл Фридрих Ленингэй алба хэхынь зүбшөөгдт гэжэ доро дохин гуй-наб.

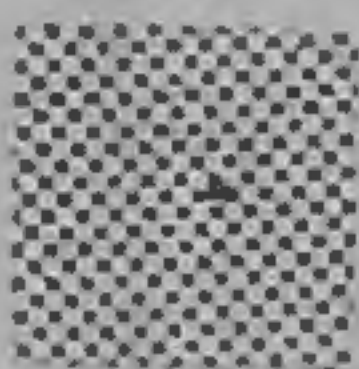
Гуйлша хүндэ түрүүшын үедэ паровозой машинистын гү, али тунхалгын тушаал үгтэхэ, удаан тэрэнэй хэнээлтын болзорой дүү-рэхэдэ, хэрбээ шадамар бэрхэ байбалнь, тэгийн участогай началь-нигай орлогшын тушаал үгтэхэ гэ-жэ дуулгаха еһотойбди.

Энэ гуйлта бэшэгэй үндэһөөр генерал-губернатор нигэ шиндхэ-бэри эбаа хэн: «Дунда Сибирин түмэр замда Ленингэй ажалда орохы зүбшөөхэ зуураа хүдэл-мэришэдэй олоор суглардаг га-зарта ажаллатынь ба ажаһуухы-нь араснаб, мүн Красноярск бо-лон Эрхүү хотонуудта, холоор яба-далтай холбоотой тушаалнуудта хүдэлхынь хориноб».

Удаан үргэлжэлхэн бэшэг эбал-салгын хүлээр Иланска делодо слесарээр хүдэлхэ зүбшөөл Ле-нингтэ үгтөө хэн. Тэрэ-багаарин 1901 оной мартын 11-дэ сүлэлгын болзоршье дүүрээ бэлэй.

Фридрих Ленинк ажабайдалайн-гаа хүлшын үдэр болотор (1933 ондо наһа бараа) Ленинэй тала үнэн сэхээр баримталагша, марк-сизм-ленинизмын үзэл бодолой илан мандахын түлөө сусашагүй тэмсэлшэ байхан юм.

З. ТАГАРОВ,
Эрхүүгэй арадай ажахын
институдай доцент.

ЯПОНИ. Окиноэрабу оптирог дээрэ (Окинава оптирогуудай нэгэн) табан эхир үхибүүд ажаһуудаг. Японидо хоердохиео табан эхир үхибүүд түрэнэн байна.

Эхир үхибүүд мүнөө арба наһатай бо-лоо. Гурбан басагад болон хоер хубүү-дэй түрэлхид хэд бэ гэжэ һонирхохо байхат, Багахан барилгын фирмын юрын хүдэлмэришэн тэдэнэй эсэгэ, 37 наһатай Кейко эхэнэ болоно, Эсэгэнь 38 наһатай юм.

Далайн эрьедэ ажаһуудаг эдэ үхибүүд элүүр энхэ бээтэй, хүншын абари зантан, сэхэ жаргалтайнууд томо боложо байна. ТАСС-ай фото.

...

ИНДИ. 74 наһатай Мата Джагадамбада бү атаархатты. Дэлхэй дээрэ эгээн ута үһэтэй эхэнэрье зураг дээрэ харанат. Тэрэнэй 6 метр 40 сантиметр утатой үһэн эзэндэ алхамшье хүүлэдэггүй шахуу. Хэрбээ газаргуур ябаха, сэлгэхэ гээ наань, ондоо тунхалагша хойнонь дахажа, үһынь гартаа ороогоод, дээрэ үргэн ябадаг юм. Имэ ута үһэ угааха, на-наха тээшэ хэды хүшэр бэл Энэ туна-лашагүйгөөр юушье хэжэ шадахагүйш. Гадна угаахан үһээ хатааха тээшэ мүн лэ бэрхэтэй хэрэг! Мата Джагадамба хоердохи дабхарнаа үһээ доошонь балкон дээгүүр ханжуулжа хатааха баа-тай болодог. Хоердохи дабхар үшөөл набтар байжа, газар хубсаа үлгэдэг ооһор дээгүүр татадаг байха юм. Ганса хатаалганда ааар хоер нас тухай сэг гарадаг. Имэ бэрхшээлнүүдтэй Мата Джагадамбын ушардагшье наа, олоххи хүнүүд тэрэнэй ута үһые гоошоодог, тэрэ-нэдэ атаархадаг байха юм.

ТАСС-ай фотохронико.

Энэ һонирхолтой

ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ БИДЭ ХЭДЫБИДИ

Байгша оной тэн багаар энэ тоо 5,3 милли-ардаа хүрбээ гээд ООН-ай секретариатай бэл-дэхэн элидхэл соо тэмдэглэгдээ. Харин байгша ондо дэлхэйн хүн зоной тоо бүхыдөө 92 мил-лионхоор олон болохо. Харин 2000 ондо дэл-хэйдэ 6,3 миллиард хүн зон тоологдохоор хараалагдана. Ушөө 25 жэлэй үнгэрхэн хойно 8,5 миллиардаа хүрэхэ хабди.

Бүхы зоной дүрбэнэй нэгэ хуби эконо-миче-ска талаараа хүлжэниг ороонуудта ажаһууна. Эгээ мүнөө үедэ дэлхэйн 10 ороной хүн зоной тоо толгой 100 миллионхоо дээшэ гараад байна. Харин 11 орон—50 миллионхоо 10 мил-лион хүртээр хүн зонтой болохтой.

Хүн зоной эгээл олоор түрэхэ ябадал Аф-рикада гэжэ тоотой. Тэндэхил ороонуудта зоной үхэжэ хорохоншье эхэ. Хүнэй ажаһууһанай дундуур наһан тэндэ арай гэжэ 54 болоно.

САНАН ХҮНТЭЙ УУЛЗАЛГА

Монголой Арадай Республикын Ховд айме-гай гурбан хүн саһан хүнтэй уулзаһанаа тон тодоор элирхэйлнэ.

Энэ ушар Эрдэнэбүрэн сомоной дэбсхэр дээрэ сентябрийн 26-най 19 час 40 минутада болоо гээд «Үнэн» газетэ бэшэнэ. Голой эхин дээрэ аймшагтай томо хаб хара хүн харагдаа-ха. Тэрэндэ хүртээр 800 метрлээ дээшэ бэшэ байгаа. Түрүүн харамсаараа, тархи дээрээ

юушэ үргэлхэн хүн гэжэ наһааб гэжэ тэрэнине харагшадай нэгэн хоерэнэ.

Машинын зогсожо, тэрээн сооһоо хэдэн хүнэй гарахалаар, танидаггүй тэрэ хүн хэм-жээлшээгүйгөөр хүрээжэ харайһаар, хэдэн се-кундын турша соо эгээл дүтүн хабсагайн саа-гуур орошоо. Тэрэнэй алхамуудые хэмжээхэдэ, утань 2 метр 61 сантиметр хүрөө. Мүрэнэй ута 40 сантиметр, үргэниинь 8 сантиметр бо-лоо. Тэрэ «хүн» дүрбэн хургатай байба. Хоер хурганиинь 13 сантиметр, нүгөө хоерынь 11 сантиметр байгаа.

ЗҮГЫНҮҮД ДОБТОЛБО

Индин далайн эрьедэх Момбас хотодо 20 хүн гансатэ больницада оруулагдаба. Уша-рын гэхэдэ, тэдэнэртэ зүгынүүд добтолоо.

Нангин Маргеритын хүмэдэ мургэл хээд га-ража эбаһан хүнүүдтэ гэнтэ хүрэг зүгэ аһа-шаба. Үрдигшэдын һөөргөө хүмэ руугаа ороо, бэшэниинь гартань ороһон лэ юумээрээ зүгынүүдые сохино эхилээ. Тэдэнэй дунда өхээр айһандаа, мэдээ табижа унаһаншье хү-нүүд байгаа.

Энэ хадаа һүүлэй үедэ үзэгдэхэн зүгынүүдэй гурбадахи добтолого болоно. Зүгынүүдэй юун-дэ һүзэгтэндэ добтолониин тейбарилхань бэрхэтэй.

[«Советская торговля» газетэһээ].

«АЛТАРГАНЫН» БИБЛИОТЕЧКЭ

[Үргэлжлэл, Эхнийн 22-47-дохи номеруудтай]

Булгын үсэжээ, олошоруулха талар баянхайн элөөдөхөй өй-хөдөр эхэ юмэ хэнэ. Булганэй тоо толгой олошороо. Хожомой хожом. Давшада байгал далайн эрхэдэй районой онсо өөрэ ан-зые шэнжэлхэ, эндэхи сэгнэшгүй эхэ баян болохо булгын шудал-хэ эрдэм-шэнжэлгын институт бай-гуурагдаха байха гэжэ би эгнэ-нэ...

Би буга нарада дуратай хүм. Хүбшэ тайгын хүмүүнүүлхэн бугуудай шуналга эхэ, байгалинаа эхэ абган жабхаланта байхан, эхэ мүнхын алдарт урамдээн дуудажэ байхан болтогтой!

ХҮҮГ НАРА ЮНЭДЭХИ БҮЛЭГ

Энэ харын юмдэ нигэжэ нэр-дэгдэлхын үнэ хада мэртэгдэн-хэй. Хүүг гэнэн үгын амар уда-хэй байханын мэдэгдэнгүй. Мү-нөө үгын монгол хэлэнэй амар-шэ тоон соо энэ үгэ үгэ юм. Хүүг гэжэ юун үгэ юм гэжэ эс-гэлээ хурахадам, аягүйрхэнгээр энэбхилээ бэлэй.

— Хүүг нарада хүдэлмэри-дүү-надаг байгаа, гэжэ абган хэлээ хэн. Инхэдээ энэ үгэ тухай бэшэ юушье мэдэхгүйб, юушье гэжэ хэлээ аргамгүй гээл ойлгуулба гэжэ.

Ильа Николеевич Мадасоной онгоон хошоо үгэнүүдэй ном соо баһал нигэжэ хэлэгдэдэг. Хубис-халей урда тээхи тарлалдай хү-дэлмэрин дүүнадаг сэгье харуул-хан үгэ ха гэжэ багсаахаар. Мү-нөө урданы сэг бэшэ — колхоз-нигууд болон сохозой хүдэлмэ-ришдэ үбэл зүнгүй, хабар намар-гүй хүдэлмэрилдэг, ажал дуунаа гэжэ оройдоо байдэггүй. Хүдөө ажыхын үйлдбэрлэдэ тусхай ил-гарма сезон гэжэ мүнөө байхаа болоошонь өхөл һайн гэжэ. Та-рлашад хүдэлмэри түхэрээн жэл-дээ хүртэхэ. Урданы байдалтай жэлдээ мүнөөнэй ажыхнууд-та үзэгдөө дуулаагүй һонин зүйл-нүүд би болонхой. Тэрэ бүгэдэ-дэ түхэрээн жэл соо хүдэлмэрил-хэ, антарал оролдолгоо гаргахэ ушартай болодоно. Жээлхэдэ томоохон хото горадууды той-роод огородой эдэс үргүүлхэ өйхөбөр томо ажыхнууд байгуу-лагданхай. Теплицкүүдэ түхэрээн жэл соо һонинго, үгэсэ, поми-дор үргүүлэгдана. Шубуунай фео-рика байгуулагдажа, түхэрээн жэл соо таханууд үндэгдэнэ, дальба-раанууд жэлэй алившэ сагта тэн-жэгдэнэ. Колхозууд бүри үнэ-хэнэй мүнхэн түлөөһэндэ орожо ажалайгаа түлөө хүдөө нота-гууды горадойдолд адли һара бүрийн салин абана. Мүнөөнэй хүдөө зонине үбэлэй сагта хүдэл-мэригүүер байлжа болохогүй хэ юм даа!

Нээрээ, урданы хүүг нарада хү-дөө ажыхын хүдэлмэри дүүрэдэг байгаа. Юундэб гэжээ, октябрь нара гэжэһэнэй, оройн намарай һара бшуу. Эгээл энэ үедэ хойто мултын далайга хүйтэнэй амч-манай байгалай үмхэнхи нотагууд-та хүржэ эрэдэг юм. Энэ нарада шэнхэн, хүнэн, улаһанай шэл-бүүһэ набаа унхалэй байдаг. Шэ-руушгэ һалхин модоной набаа намаа таһалжа унхалдаг, холо руу хиндхүүлдэг. Хүүг нарада шэ-сэгэн тала гувһар хамхуул үбэн музерижа мэдэдэг гэжэ.

Хүүг харые бурладууд эхээр хүндэдэг, һайн баян дэлгэр нара гэжэ хэлсэдэг юм. Энэ на-рада түрэ наран болодог, үүсэ хэлэ сэг эхилдэг. Бүри эргэһэнэ бэлдэжэ, шахожа байхан арби-наа, үхэрнүүдэ үүсэлжэ, үбэлэй сагта эднэз мяхалэй болодог юм...

«Арбинта» гэжэ хэлсэдээ, хү-жэлтнөө талаар бэлэй һөөл үн-дэр бэшэ хэмжээтэй зон мориной мяха эдидэг юм гэжэ тоолодог зорин хүнүүдэй уршагад гэжэһэн хараһан шэнги болобо. Тинхэжэ һанадаг хүмүүдэ дан эхээр эх-мэлхэшэ гэнэ бэшэб, зүгөөр бу-руу ойлгодог зон гэжэ гэнэ энэ хэлэхэ һанаагай. Намайе адуунай мяха эдидэг хүн гэжэ мэдээдээ, Матхалка хотодо минни дагостан хани нүдэд эхээр гайхалдан юм. Тинхэжэ арбинта тухай ама гарла хадаа, нэгэ нилээд нэрэтэй хүнэй

хэлһэн үгыс энэ дурдаха һанаа-тайб.

— Табан хүшүүн малтай байһан бурлад зон үбэлэй сагта юундэ арбинта гаргадаг байһан юм? — гэжэ би нэгтэ профессор, вете-ринерна эрдэмэй доктор Василий Родионович Филипповһээ һураа нэм.

— Хүнэй бээдэ эхэ хэмжээнэй холестерин бодос байхадаа муу юм гэжэ мүнөөнэй эрдэм ухаанай өһөөр тодорхойлогдонхой. Харин бурлад зон өөрынгөө хэдэн олон үгын дүй дүршлөөр энэһине мэдэхэ байһан байна, — гэжэ Ва-сильи Родионович намда төөрөө нэн. — Юуб гэжэ, мориной мя-ханда байдаг холестерин бодос бусад ондоо малай мяханай хо-лестеринһээ тэд ондоо шөнөртэй юм. Мориной мяханда байдаг хо-лестерин шуһанай айхөбөр эхэ

талада гурбан дөхөр олбог дээрэ үлгэршэн һууна. Үбгэн үлг-эршэн «Алтан Шагай мэргэн» гэжэ үлгэр хөөрхынгөө урда тээ бээд бэлдэжэ, нюдөө халта анһин һагад һууна. Үлгэршэнэй уянгалуулан утаар татажа үлгэ-рөө хөөрхын урда тээхи аалин байдал тогтонхой. Иимэ байдале бүхы сэдхэл зүрхөөрөө абта-шоод байхада, намда өхөл өлөтэй байдаг һэн даа. Энэд һуһан хү-нүүдэй һүүдэр ханада айхөбөр томоор хөрлөжэ, халта хүдэлхэн татажа байхан хүрөөтэй бэлэй. Иимэ һүүдэры заримдаа амиды шэнгээр, эгээл тэрэ үлгэрһөө га-ража эрээд, үбгэжөөлэй үлгэрөө хөөржэ эхилхын хүлээжэ бай-һан шэнгээр һанагша нэм.

Тинн үлгэршэн үбгэн үлгэрөө эхилжэ, уянгалуулан татажа бай-

графини талаар олдоһон шэнэ баримтанууды арадай аман зо-хоол шэнжэлдэг эрдэмтэдэй сүг-лууһан зүйлнүүдэй жэшэжэ бай-жа шэнжэлхэн амар нэгэн мүнөө үгын хүдэлмэри бии гүй Арадай аман зохоолые шажан мургэлэй зүйлшэ шэнжэлхэ эрдэмтэд таһал-жа болохогүй. Шажан мургэлэй зүйл шэнжэлхэ эрдэмтэд талаһаа бөөгэй уран үгын асуудалые аба-жа, бөө гэжэ арадай уран шү-лэгһөө амар юмные абааб, юу-нэй түлөө абааб гэжэ элрүүлхэн амар нэгэн эрдэм шэнжэлхын хү-дэлмэри бии гүй Арадай аман зохоол шэнжэлдэг эрдэмтэдэй хү-дэлмэридэ эдэ асуудалнууд орой-доо табигдадаггүй. Энэнь муул даа!

Африккай БАЛЫУРОВ

Арбан хоёр эрдэни шэмэгни

даралтатайшье хүнэй бээдэ таара-дог, хоро хэдэггүй. Юундэб гэжэби Адуун гэжэ айхөбөр эртэ урдын амтан болоно. Энэһине юу-гэршэнэб гэжээ, мориной хархин-саггүй, хибэднэ хибэдэггүй, тин-хэдэ бэшэ малнуудай һүлһэтэй һаань, мориной һүлһэгүй юм.

Ялонууд манай гүрэнһөө үнэтэй сэнгээр мориной мяха худалдажа абадаг. Адуунай мяхы мүнөө үб-шэнтэндэ таараха эдэһи гэжэ гэ-жэ бүхы дэлхэй дээрэ мэдэжэ абанхой. Баруун Европодошье мориной мяха дуртайгаар эдидэг болоо. Бурлад зон гэжэ үнэ ур-даһаа намаа юмэ адалахадаа бэрхэ байһан, тинн мориной ма-хыс бэшэ ондоо малай мяханһаа һураггүй дээрэ гэжэ мэдэжэ аба-һан байна бшуу.

Хүүг нарада урданы бурладууд гэртээ шэбээлдэ, газарһаа бэлэй гарадаггүй байһан юм. Юундэб гэжээ, байгалин гэжэ энэ үедэ зон шэрүүнээр зандадаг, үдэр бу-ри улам хүйтэрхэл байдаг бшуу. Мүнөө үедэ бурлад зон хубисха-лай урда тээхидэ орходоо һураг-гүй һайн эрхэ байдале байна гэ-жэ. Манай республикын нотаи бүхэндэ клубууд, колхоз, сохоз-зуудай түб һууринуудта Совет ордонууд бии болонхой. Хүдэг нотагай ажлалдай соел болбо-соролые дээшлүүлхэ, тэдэһинг уран һайханы талаар хүмүүжүүл-хэ элдэб янзын хүдэлмэригүү-абуулагдана. Үдэр бүхэндэ кинс харуулагдана, уран һайханы бүл-гэмхэндэ концерт табина. Тинхэдэ түб газарһаа суута зүжэгшэд эр-жэ, наада табина, эрдэм ухаанай улас турин асуудалаар һонирхот-той лекцинууд уншагдана.

Харин минни бага ябаханда, хү-дөө нотагай байдал тог хараһы өөдөгүй эхир байһан юм. Нотаг-таманай үлгэр хөөрэдэг гү, али дуу гүйсэдхэдэг хүн гэжэ алдар-шанһан айлаһанай эрхэдэ, эдэ байсадаг байгаа гэжэбибиди. На-гэн доро хоер үлгэршэдэй хүр-жэ эрээ һаань, энэһинэй бүхы нө-төгье хүлхидүүлхэн айхөбөр эхэ үйлэ хэрэг болодог байха. Тэрэ хоерые уулзуулжа, урда урда, һаань харуулжа һуулагдаг һэн. Тинхэжэ сээс булалдан эхилшэ-дэг бэлэй. Энэһинэй аймшөгтэй гоешье, сэдхэл хүдэлгэмэ жабха-лантөшье юумэн гэжэ дээ. Ингэ-жэ нэгэ нотагта хоер суута үлг-эршэд түшөөн боложо дейралда-шадэг байгалай өһотой даа гэжэ би һанадаг хүм. Мэдээжэ үлгэр-шэдые уулзуулдаг, тинхэжэ үлг-эр домог хэһинэй һайн мэдэдэг юм ааб гэжэ элрүүлхэ гэжэ сээс булалдуулдаг байһан байха.

...Гэр соо халуун, Шанһан мя-ханай үнэр анхилна. Стол дээрэ ке-росин лампа һүлхэлхэн гэрэл шэдэлнэ. Эгээ хүндэтэ хоймор

тараа, гэнэ шанһаар хашхарад абаба. Би бага ябаханда, үлгэр-шэн зорюута нигэжэ хашхара ха гэжэ һанадаг бэлэйб. Сэдхэлхэ хүдэлхэн залд гэжэ, дэлтирэн хо-родог нэм. Үлгэрэй эхн үгэнүүд эдэлхэ, шагнажа байшад булта-даа хөбөрхөн, үлгэрэй дөбталга абажа «Аз-эй!» гэжэ нэгэн доро таталсахал даа. Ингээд лэ үлгэр эхилшэб гэжэ. Мууш юумэндэ һайн тала гэжэ байдаг. Тэнгэринн одо мушэдэ дааража бээрээсод байна ха гэжэ һанахаар үбэлэй хүйтэндэ дүүрэн харын хүнэй ай-жа абахаар шэрүүн һүүзгэр ту-лажа шэдэжэ байхада, хүн зон гэр гэртээ шэбээлдэг бэлэй. Бу-рлад тосконуудта үбэлэй ута үдэ-шэнүүд өхөл үйтэй, хүхэ зүхэ бай-даг байгаа даа. Тээд энэ эрхэ бай-дал гэжэ хэдэн арбаад, зуугаад томо мориной үлгэршүүдые үе са-гай гүн соһоо мөртөнгүй энэ хү-рэтэр дамжуулан асарха арга бо-ложо арад зондо үгэлхэн байна бшуу. Эдэ олон үлгэршүүдэй адуна хэтэ үгөөһе намаа гэрэлтэн лларан эрлэн «Гэсэр» гэжэ гай-хамшгата үлгэр байна ха юм. Энэ «Гэсэр» гэжэ Саян уулын мундаргануудай эгээл үндэр орой Мүнхэ-Сарьдаг шэнги эрдэм һай-ханаар яларжа байдаг лэ.

Мүнөө Бурлад хүдөө нотагууд-та үндэр болбосоролтой тогтоод, зайн галай, кино, театр, радио, газетэ болон журнелнуудай юрын бурлад зоной ажөбөйлдэй хуби-та болонхой, айл бүхэндэ телеви-зорэй харуулагдажа байхада, бу-рлад арадай гайхамшаг һайхан аман зохоолые хингадана, оршон тогтохо эрхэ байдал үгы боложо байна ха гэжэ һанадаг хүм. Бу-рлад тосконуудай байдале бо-дото баримтаһаа үндэһэлхэн арад зоной нита эрдэм гэжэ урдан-һаа һабагша татан эрлэн соел болбосоролдо, аман зохоолдо амарар нүлөөлдэг бэ, арад зоной нэлэнхы хүгжэлтэ болон эрдэм мэдэһын хажуугаар эдэ соел бол-босорол, аман зохоолой зүйлнүүд ээрэ оршон байжа шэдэжэ гү гэнэ асуудалнууд шэнжэлдэг гүй

Арадай аман зохоолые сүлгуул-ха, шэнжэлхэ эхэ хүдэлмэри эг-дэнэ. Тээд минни һанадаа, энэ хүдэлмэри эхн гуримгүйгөөр абуулагдана гэжэ ха. Янза бү-рийн шэнэ асуудалнууд энэ талаар гарана. Эдэ асуудалнуудые тон нарибшалан шудалжа, муртэйгөөр шидэхэ өһотой байна. Манай бурлад арадай аман зохоол шэн-жэлхэ талаар эхэһэн хүсэ шадал, һан зоери гаргададаг. Тээд энэ хэрэг гүнзгэ бодолгүйгөөр абуу-лагдана. Арадай аман зохоол, арадай байдал һуудалэй нивэ бү-рийн таланууд хоорондоо таһар-шагүй холбоотой юм. Тээд этно-

Номойнгоо энэ бүлэгтэ манай бурлада эрдэм ухаан хэр зэр-гээр хүгжөөб гэжэ хөөрэхэ һанаа-тайб. Юундэб гэжээ, хүүг нарада эртэ урдын бурлад үлгэршэд сээс булалдадаг байгаа гэжэ дээрэ хэлһэн, профессор Василий Родионович Филипповэй нэрэ дур-даһан байна бшуу. Тинхэдэ ере-дай аман зохоолой арадай бай-дал һуудалай баримтата зүйлнүүд-тэй, шажан шэнжэлхэ эрдэмтэй холбоотой байһан тухай хэлэхэ-дээ, өөрөөшье ойлгонгүй эрдэм ухаан тухай, эрдэмтэй талаар шу-хала асуудалнууд тухай ама гар-һан байнаб.

Зуун табин жэлэй урда тээ тү-рлэн Бурладай түрүүшын эрдэм-тэ, олон хэлэ мэдэдэг, зүүн зүгэй олон тоото хэлэнүүдэй нюусгайе гайхалтай мэргэнээр таһан ай-хөбөр эхэ бэлгитэй Доржи Бан-заров марксизмын урда тээ ша-жан мургэл шэнжэлхэ талаар эгээн түрүүшын томоохон хүдэл-мэри болохо «Харын шажан гү-аһи монголшуудай бөө шажан тухай» гэнэһэн гайхамшагта ном бэшэһэн юм.

Энэ алвар суута хүн зүүн зүгэй арадуудай түүхэ шэнжэлхэ талаар эхэ ажал хүдэлмэри бүтээһэн, ородой эрдэм хүгжөөлсөн түү-хтэй. Доржи Банзаров зүүн зүг тухай эрдэм ухаанда эхэһэн хуби-лалта хэтэ өһотой хүн байгаа. Тин-хэ хубилалта хэтэ байха гэжэ тэ-рээндэ нагдэдгашье бэлэй. Тээд тэрэ үгын эрхэ байдал айхөбөр шэрүүн һэмнэй даа. Хаанта засаг гэжэ арадай дундаһаа гарһан бэлгитнине нуга дарадаг, үгы хэдэг байгаа бшуу. Хаанай захир-гаанай түлөөлэгшэд бэлгитэй хү-нүүдые һэнгэргүйгөөр, харага муухейгээр хэлээдэг, усалхадэг һэн. Доржи Банзаров бэлгит ша-дабарингаа эгээл һалбаржа бай-ха хаһада, сройдоол гүшэ гаражэ ябаханда, наһа берөө бэлэй. Тэрэ чилээд олон эрдэм ухаанай хүдэл-мэри хэмэ үрднхэн байгаа. Тээд хүдэлмэринүүдэй юмэ урда шөнөр мүнөөшье эхэ юм.

Хубисхагай урда тээ алдарша-һан ондоошье бурлад эрдэмтэд олон байгаа. Гомбожаб Цыбигов мургэлшэ ламэ хэбэртэйгээр Түбэд орон худар аялалжа, эрдэм ухаанай томоохон бэтаршалта гар-һан байна. Тэрэ аһи бээс гам-наһагүй, Түбэд ошожо, тэрэ орон тухай, нюус дагда нислэл һаса тухайн айхөбөр үнэтэй мэдээсэл сүлгууһан, «Мургалшэ ламэ Тү-бэдэй һангин шүтөөнэй дэргэдэ» гэнэ гайхамшаг һайхан ном бэ-шэһэн юм. Үшөө тинхэдэ ХХ зуун жэлэй эхн багта Эхирэдэй бурлад Маншууд Эмэгэновһээ бурладай «Гэсэр» гэжэ үлгэр бэшэгдэжэ

абтаһан, энэ агууһа морин үлгэрэ хэлбэлдэ бэлдэгдэһэн байха юм, бурладай аман зохоолой дэжые тунхагалаа энэ хүдэлмэри мүнөө болотор эгээл эрхэн гэжэ тоо-логдодог. Гадна эрдэм ухаанай революцион урда тээхи бурлад интеллигенциин олон тоото ажил абуулагшад бии байгаа. Тээд тэ-дээр хадаа хаанта засагай үедэ харанхы гэрэлтүүлхэн нарихэн зургаар толон мэтэл байгаа ха юм даа.

1973-оной июнин эхэндэ Улаан-Үдэ хотодо бурладай ССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулагдана эрдэм ухаанай хуралдаан болоо һэн. Рес-публикын Министруудай Советэй хуралдаанда талаар дүүрэн хүн сүлгараа һэн. Москвагай, Новоси-бирскын, Эрхүүгэй болон бүсэд эрдэм ухаанай түб газарнуудай томоохон эрдэмтэд эрээ бэлэй. СССР-эй эрдэм ухаанай Акаде-мийн Сибирийн таһагай Бурладай филиалай президиумэй түрүүлг-шэ В. Р. Филипповэй элидхэл соо нэгэ онсо һонирхуулма тоо ба-римта дурсагдаа һэн. Мүнөө ма-най Бурладай республикада эрдэм-тэй 450 доктор болон кандида-дууд хүдэлмэрилнэ гэжэ хэлээ бэлэй.

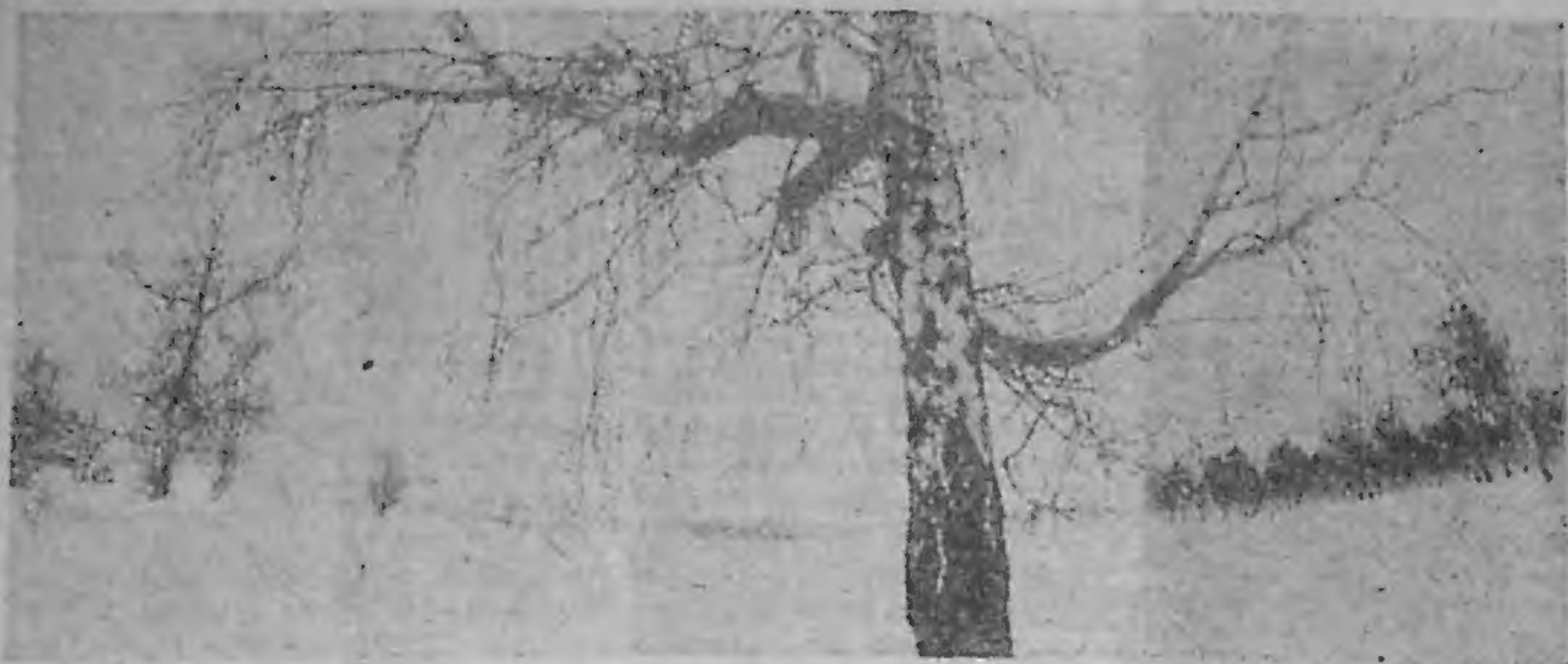
Бидэ республика доторхэй түй-лэгдэн ажилтануудта дадал болошоод, юумые байлай гайха-хала болиһон замди. Янза бүрийн тоо баримтанууд дээрэһээ мэдэг-дэжэ байдаг гайхамшагта туйла-тануудые гайхалаа болоошье һаа, республика дотороо эдн олон эрдэмтэдтэй байһан тухайгаа дуу-лаханда, сэдхэлхэ хүдэлгэнгүй бейхын өргөһүл даа. Энэ тоогой саана айхөбөр эхэ баримта ор-шоно бшуу. Юуб гэжээ, Совет-скэ Союзай Коммунист партийн национальнэ политика эдн эхэ үржэлтэ ажал хэлхэн байна гэжэ, Россия эгээл гэгдэһи арадуудэй нэгэн байһан хизарта оройдоол табихан жэлэй туршада эрдэмтэд-най манган хүндэ хүртсөөрөө баруун Европын эгээн түрүү хү-рэнгэһэн гүрэнһинһөө олон болоо ха юм!

Эдэ эрдэмтэд амар бэ даа шу-хала хэрэгээр ондоо тээһээ манай республикада элгээгдэһэн зон бэшэ, харин дандаа манай энэ дүрлэн, энэ хүдэлмэрилжэ бай-һан нүхэд юм гэжэ манай эрдэм-тэд тухай уншагшадгаа тон баяр баясхалтайгаар хэлэхэ байһаб. Бүхы эрдэмтэдэй арбаной юһэн хубинь манай Бурладай түрлэн, Бурладаа гарһан эрдэмтэд юм гэжэ һанадаа, омогорхохоор бо-лодог.

Хөөд жэлэй урда тээ «Байгали журналы редколлегийн зүблөн дээрэ Лидия Лукинична Хунди-нова уригдаа һэн. Эгээлэйа хубса-һетэй, бөөр жаахан, эшэмхэйшгэ залууһан бурлад бэр манда эрээ бэлэй. Энэ зориггүйхэн, үлбүүн мэтэ, улайжа байдаг эхэнэрые Киев хотодо докторско диссерта-ции амжалтайгаар хамгаалһан эхэхэн эрдэмтэн гэжэ һанаагаар бэшэ байгаа һэн. Медицины эр-дэмтэй залуу доктор биохимийн онол аргаар бодосууды бадэрч олжо, аймагтай бадаган үбшэ-нине эхн шатаданы элрүүлхэ теоритическэ арга боломжо бии гэжэ элрүүлхэн байна. Энээн тү-хэй бэшэһэн эрдэмтэйн хүдэлмэри олон хэлэн дээрэ оршуулагдажа гарһан юм.

Редколлегийн гэшүүд гайхажэ-төгһаа һэн. Лидия Лукинична ма-най асуудалда хариусахадаа, эгээл юрын юумэ хэлхэн хүн мэтээр хөөрхэ юм. Энэ талаар байлай эхэ юмэ хэжэрхилхэн дадал энэе осто үгы, өөрынгөө хүдэлмэридэ дан үлүү эхэ үдха шөнөр олжо орхно аа гүб гэжэ һанаһан юумэ-дэл, нэгэһые үлүү үгэ хэлэхгүй гэжэ оролдохо юм. Ингэжэ доо-ржэ байхадань, энэ залуу бурлад эхэнэр амар дөрү зантай хүн гэжэб, бодото совет эрдэмтэд бээс үндэр дээрэ гаргачын түлөө ажаллана бэшэ, харин ерад зо-нойнгоо аша тухада эдн эхэ га-бьяа гаргана гэжэ зоһоогоо баяр-лан урмашажа һуугаа нэм

[Үргэлжэлэһын үдээдэхи но-мерто]

ОДООШЬЕ ҮБЭЛНАЙ ХҮРЭЖЭ ЕРЭБЭЛ ДАА!

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

Урданай түрын дуунууд

Алтан байхалд яагаарши, Хоншоор дээрээ мэлээтэй!
Абдар соогоо байх

бэлэйш, Тиймэл найхан шэлүүнэ
Хэнэй хүбүүн харбама,
Албата түрээс яагаарши, Мэргэн соло дуулдахой!
Абынгаа нутагта байх бэлэйш, Урда жалгын шэлүүнэ —
Унаганой шэнээн шэлүүнэ.

Хилууса байхалд яагаарши, Урдад хүлдөө бүдэртэй,
Хүдөө амбаар халхал Ууса дээрээ тэмдэгтэй,
бэлэйш, Тиймэл найхан шэлүүнэ
Хүбүүн түрээс яагаарши, Хэнэй хүлээн хайшалжа,
Абынгаа нутагта байх бэлэйш, Уран соло дуулдахой.

Гулам үхэрөө үхэжэ,
Гурбан хото дүүргэбди,
Гурба-дүрбэстэйһөө

хүмүүжүүлжэ,
Худа урагууд болободи,
Дүнэн үхэрөө үхэжэ,
Дүрбэн хото дүүргэбди,
Дүрбэ-тэбэстэйһөө

хүмүүжүүлжэ,
Худа урагууд болободи.

Дүрбэн тээндэ тэлэжэ,
Гэрэй ёһо тиймэл даа,
Гурбан тулга тулажа,
Гуламтын ёһо тиймэл даа,
Дүрбэн төөлэй хүндэжэ,
Түрын ёһо тиймэл даа.

1. Хилууса — үүдэнэй шэб-
хэ, суурга.

ПО ГОРИЗОНТАЛИ: 1. Вышка пожарной части. 5. Русский поэт XIX в., один из основоположников славянофильства. 11. Синтетическое покрытие на стадионах. 12. Сильно укрепленное здание внутри крепостной ограды. 15. Раздел науки о микробах. 16. Группа лиц, избранных для руководства съездом, собранием. 17. Единица массы. 20. Маршал Советского Союза. 23. Декоративное антикоррозийное покрытие металлических изделий. 26. Механический духовой музыкальный инструмент. 27. Геологическая буровая выработка. 29. Государство в Южной Америке. 30. Часть воздушного анта, рабочего колеса гидротурбины.

КРОССВОРД

ПО ВЕРТИКАЛИ: 2. Единица площади в Англии. 3. Красолинейное перекрытие проема в стене. 4. Помещение между потолком и кровлей здания. 6. Удобный случай для какого-либо дела. 7. Спутник Сатурна. 8. Одна из больших сибирских рек. 9. Хищник. 10. Советский эстрадный артист-пародист. 13. Часть лингвистики, изучающая устойчивые обороты речи, не имеющие дословного перевода. 14. Прибор для накопления электрического заряда. 18. Архитектурный мотив в виде круглого цветка. 19. Пестрая смесь. 21. Герой комедии Бомарше. 22. Всесоюзное спортивное общество. 24. Сосуд для мусора. 25. Время года. 26. Показная роскошь. 28. Положение в спортивных играх.

ДЕКАБРИН 1-дэ ТОЛИЛОГДОНОН КРОССВОРДЫН ХАРИУНУУД

ПО ГОРИЗОНТАЛИ: 2. Вар. 5. Штольня. 8. Каллиграфия. 11. Истукан. 13. Кадрат. 12. Набат. 13. Сани. Стасова. 15. «Жатва». 17. та. 14. «Зоя». 16. Хна. 19. Гонорар. 18. Бредина. 19. Леонора. 20. Аляскит. 23. Лапта. 21. Портрет. 22. Ал-

Дамба ЖАЛСАРАЕВ

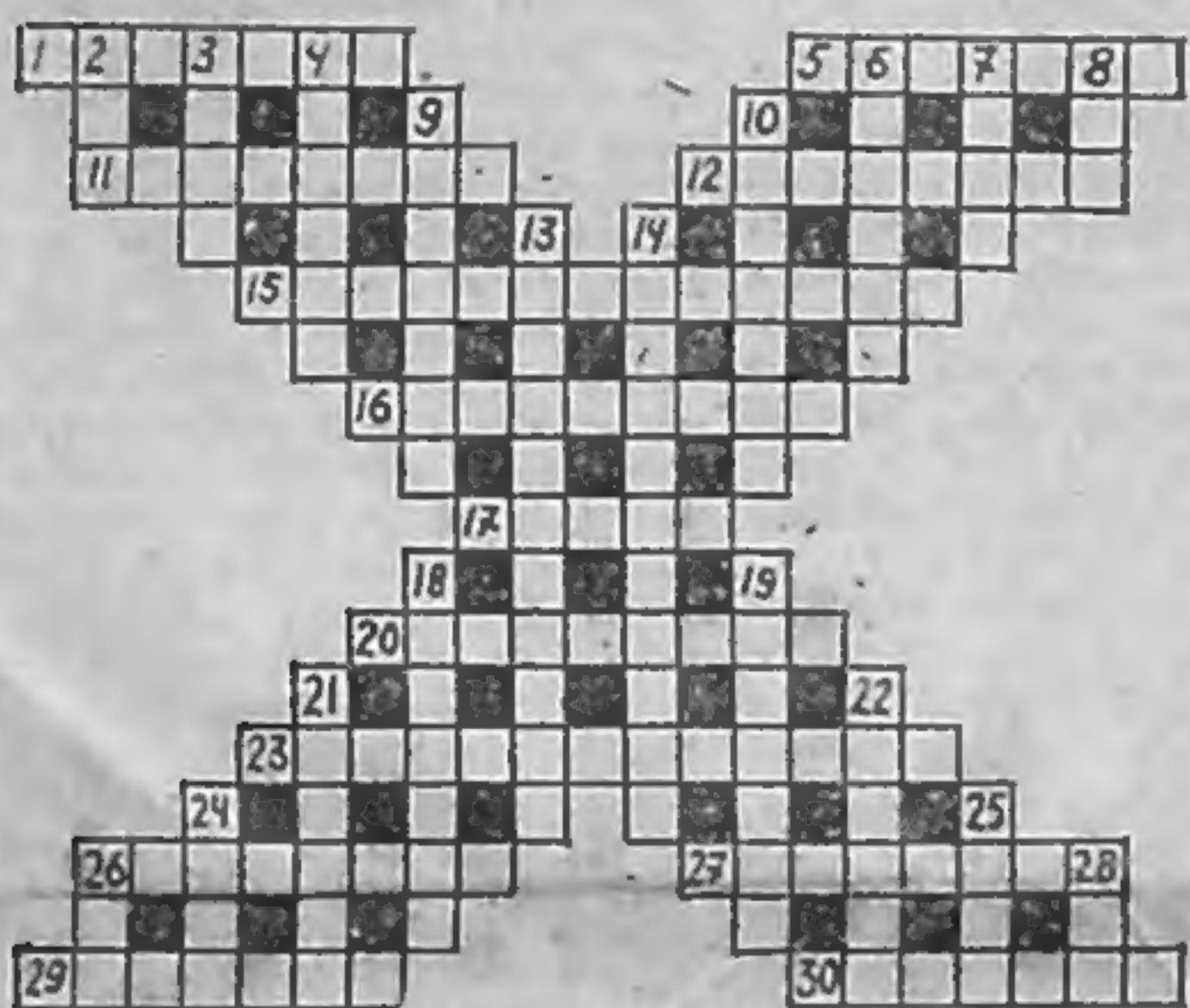
БАЙГАЛАЙ ХУЯГ

Байгал далаймнай хүрэмэ байшаба гэнэ гүт дээ! Берсегэр зузаан мүйлөөр Таглуулшга гэнэ гүт дээ! Угы бэд дээ! Байгалнай Үбэлдэ диндээ бэшэл даа —

Байхагуйгаа ханаа бол, Баригдахайл юундэшь! Үргэн дайдын доһгосо, Үндэр тэнгэри тулса Нур хүсөөрөө долгилжо Нүүн үдэргүй бусалха хэн! Алта мунгоор сэгнэшгүй Агуу онсо баялгаа: Жаргаланта амитадаа, Жабхаланта ургемалаа Аюулта өхэ хүйтэнһөө Аршалан байнал бэээрээ — Батаар долгоо хүргэжэ Баатарай хуяг болгонтой!

замай. 24. Трансмиссия. 25. Франция. 26. Отс.

ПО ВЕРТИКАЛИ: 1. Бакалага. 3. Стеллаж. 4. Антанта. 5. Мануфактура. 7. Диссертация. 9. Осколок. 10. Бурган дехала шэдээ. Булган дахын шэнэдэ Энэ түрэдөө үмдээ! Хойто жалгын шэлүүнэ — Хонинной шэнээн шэлүүнэ, Хойтод хүлдөө бүдэртэй,

УРДАНАЙ ДОМОГЬОО

Бархата буганда хоерой хоорондо Табан толгойто гэжэ хада бим. Энэ хадын хоер хажуугаар Хайлаа-хата, Иргайта гэжэ хобшол жалганууд оршодог.

Боохой хуасай угай Барыа Мунгэтэ гэжэ табан хүбүүтэй байгаа: Бамбаша, Өөдэй, Бабина, Хонтоли, Тэнхяна. Эдэ табан хүбүүдэ энэ хадын табан толгой нэгэ нэгээр эзэлээд, энэ минни толгой гэлдэн эзэмдэжэ, бүргөөн номо-нуудаа эзлэн, бүргөөн нуршануудаараа харбалдажа, толгойн жэжэ шулуугаар шэдэлдэжэ, Хайлаа-хата Иргайтын хобшолдоор хоргодолсожо наададаг хэн ха.

Эдэ хүүгэд Тогоон шулуун дээрэ жэжэ шулуунуудыг хөөд, тогоондоо мяха шанаба гээшэбди гэжэ хүхилдэдэг байһан гэлэй.

Бабжа баатарай наһа барахада, Баян уулын арын гүн жалга соо хүдөөлүүлхэн, хожомын араг яһан сээжэ сөнө шонго түрхэн юм гэлсэдэг.

МУНӨӨНЭЙ ДОМОГЬОО

Бурхатын хобсагайг үндэһээ эртэ урда сагай хүнэй хүүр яһа академик Алексей Павлович Окладников жара гаран ондо олсод, СССР-эй Наукануудай академин археологийн музейдэ абаашан юм.

Мүн жара гаран онуудта баатар хадын арын гүн жалгын адагтай Ононой эрьдэ академик А. П. Окладниковой хүтэлбэри доро Шэтын багшанарай институтай студентнууд эрдэмтэ багша Кирилловэй хүтэлбэри доро хоер жэл удаагаар малталга хэжэ, эртэ урда сагай (шулуун эбсэгтэ үеын) хүнүүдэй буусалһан газарай үлэгдэл олоһон байһад.

1962 ондо геолог Чабановой олоһон хоморой шулуунууд Москва, Ленинградтай музейнуудта тобологтой бейдэг. Тэдэ «Будалан» гэжэ нэрлэһэнүүд, нэгэ минни 1 центнер, нүгөөдэнь 81,6 килограмм шэгнүүртэй.

Б.Б. НАМСАРАЙН
суглуулбаринаа.

УХААТАЙ ТУУЛАЙ

Эртэ урда сагта арьсхан гүрөөнэй хаан арслан хамаг он гүрөөһэ суглуулжэ, үдэр бүри нэгэ нэгээр ээлжээгээр эдидэг болоо. Нэгэ үдэр туулай ээлжээн боложо, арсланда өрхөддэнь, тэрэнь хэлбэ:

— Туулай, шинни бээшри бөгөөх, шүүдэндэшь торсолдохогүй. Шинни ами төһолһонэй хэрэггүй, садаашье бэшэб. Гансал гэдэһэн үлдөөд байна, — гэбэ, Туулай зүбшөөжэ:

— Тонэй зарлыг өхэ зүб. Тээд та намда адли жэжэ бөгөөх бээтэй амитадыг эдидэг, харин өхэ томо бээтэй амитаһаа айгаад эдидэггүй хат, — гэбэ.

— Ямар амитаһаа айхы-ем үзэһэн аад, хэлнэбшн! — гэжэ арслан сулалдаба.

— Эндэһээ холо бэшэ, нэгэ томо бээтэй доштон амита бии. Арслан намһа өхэ айдаг, би сэгтөнэ бөрнжэ эдидэб гэжэ тэрэ хэлэдэг, — гэбэ, Арслан өхэ сулалаа хүрэгжэ: — Тэрэ томо амитада

ошөө, намда харуул — гэбэ. Туулай дахуулаад газаршалажа ябатарай:

— Тэрэ амита өхэ түргэн доштон, хүсэтэй, аймшагтай амита, та түрүүлн ябагы, — гэхэдэнь, арслан өхээр бадшаад, сөгшээ ябаба. Туулай нэгэ гүнзгий худгай хажууда өрхөд хэлбэ:

— Тэрэ амита энэ худга соо һэрюусэжэ байнал, — гэбэ. Арсланай үнэһиний урзгыжэ, сулалһан хүрэгжэ, худгай хажууда ошоод, доошоо хараба. Өвөртөн тон адли томо бээтэй, үһөө урзгылһан амитаһаа хаража байхадэнь, арслан өвөргөө танингүй, тэрэ амитаһаа бариха гэжэ худга руу сулал дундаа хүрэгжэ унаад, гаража ядаһөөр Аүүрээ хэн ха.

Бэе хүсэндөө найдажа, намһа өхэ хүсэтэй амита угы гээд, хилээрхүү ушаргай дайралдажа болохо, Жаахан байбашье, эргэтай, мэхтэй байбал, гэрсэлдэжэ болоно.

ТЕАТР

ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА КАРМЕН — 19. БУРЯТСКИЙ ДРАМАТИЧЕСКИЙ ТЕАТР им. Х. НАМСАРАЕВА ДАМДИН ЛАМА (Круги Сансары) — 19-30. РУССКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ ВОЛШЕБНИК ИЗУМУДНОГО ГОРОДА — 12, КОМИССАРЫ — 19.

КИНО

«ДРУЖБА» ОНА С МЕТЛОЙ, ОН В ЧЕРНОЙ ШЛЯПЕ — 9-30, МАРИЯ МАГДАЛИНА — 11, 17-40, 19-10 ПОСЛЕДНИЙ ЗОВ ЛЮБВИ (2 серии) — 12-30, 15-10, 20-40. «ОКТЯБРЬ» ДА ЗДРАВСТВУЕТ СЕРВАЦ — 9-40, ГОЛУБАЯ БЕЗДНА — 11-10, 13, 15, МАЛЕНЬКАЯ ВЕРА (2 серии) — 17, 20. «РОДИНА» КАЩЕЙ БЕССМЕРТНЫЙ — 10, 16-10, ДРУГ БЕДНЫХ (2 серии) — 11-20, 14, 18-10, 20-50. «БАЙКАЛ» У ЗАСТАВЫ «КРАСНЫЕ КАМНИ» — 15-30, МАРИЯ МАГДАЛИНА — 18-30, 20-30. «ВОСТОК» НОВЫЙ СБОРНИК МУЛЬТФИЛЬМОВ — 12-30, СЕТИ ЛЮБВИ (2 серии) — 14, 17, ЛЮБИМЫЙ РАДЖА — 20. «АРШАН» ОБРЕЧЕННЫЙ НА ОДИНОЧЕСТВО — 18-30, 20-30.

МАНАЙ
АДРЕС,
ТЕЛЕФОНУУД:

670000, г. Улан-Удэ, ул. Канни-перезодов — 2 40-57, коррек-торская — 2-35-74.
даришклин, 23. Телефоны: зам. редактора — 2-34-06, секретари-ата — 2-34-41, отделов: идеологический — 2-43-23, социаль-но-экономических проблем — 2-43-23, писем и образования, тэ гарадаг.

ДОЛООН ХОНОГТО НЭГЭ
УДАА СУББОТЫН ҮДЭРНҮҮД

Газета отпечатана в республиканской типографии Государственного комитета бурятской ССР по делам издательства, полиграфии и книжной торговли, г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35.

Редактор
Александр ДРУЖИНИН.